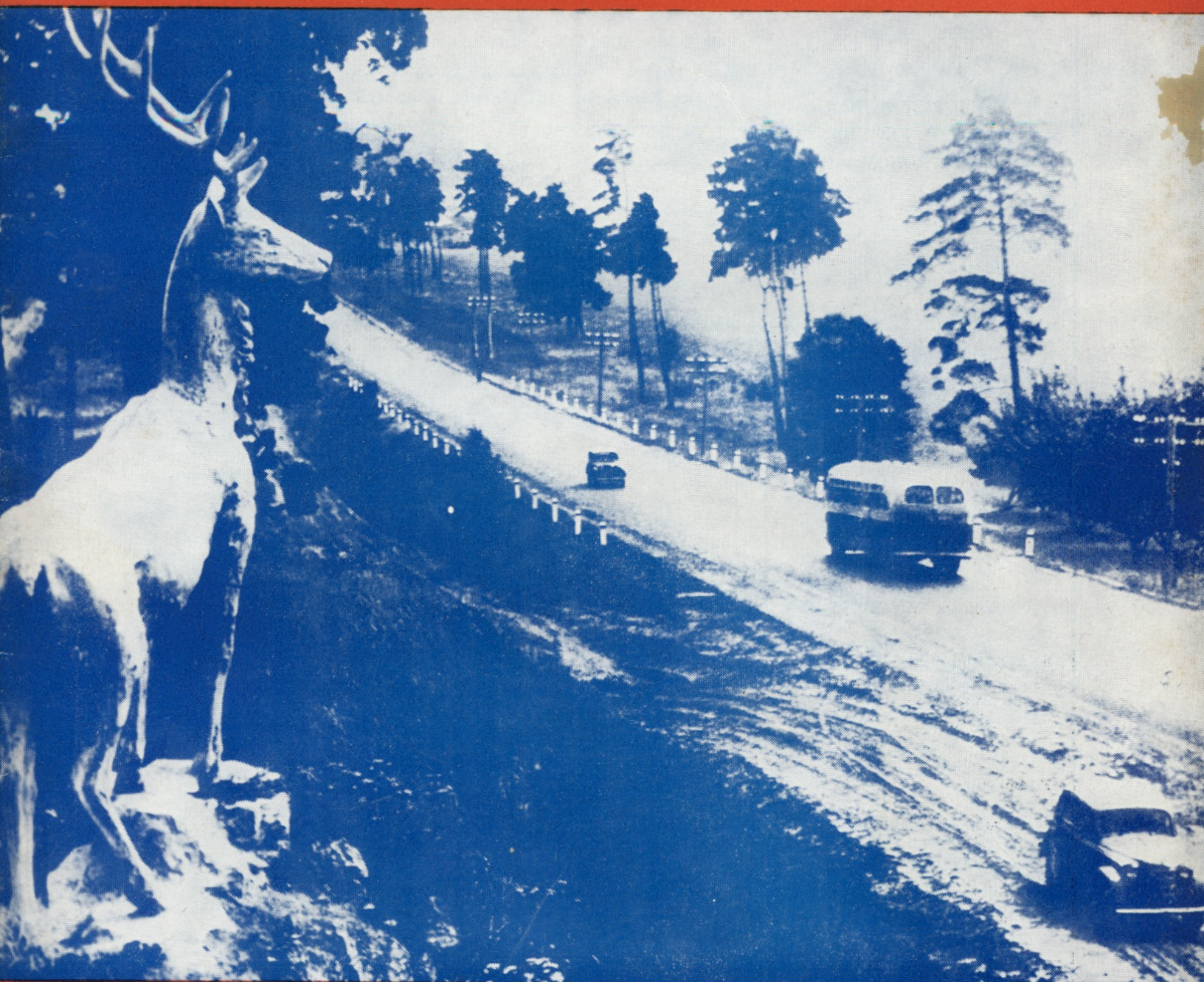


# Молода Україна

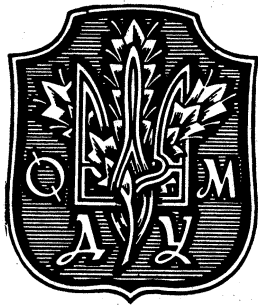
ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕМОКРАТИЧНОЇ МОЛОДІ



В ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ: М. Рильський — Поезії; Сінман Рі — Ми не хочемо співіснувати з чумою; М. Дальний — За ким піде українська молодь?; Ю. Клен — Оповідання в'язня; Л. Полтава — "Шпигун"; А. Кравченко — "Добровільні переселенці"; З життя української молоді.

Moloda Ukraina

A Monthly Magazine  
Published by the  
Ukrainian Democratic Youth Ass'n  
191 Lippincott St.  
Toronto, Ontario, Canada



**ПРЕДСТАВНИЦТВА  
"МОЛОДОЇ УКРАЇНИ"  
ЗАКОРДОНОМ:**

**В Австралії:**

Mrs. O. Tkach  
146 Suspension St.  
Sunshine, Victoria,  
Australia.

**В Бельгії:**

Mr. H. Szmyhul  
Camp 44/5 Bussoit,  
(Hainaut) Belgique

**У Великобританії:**

Mr. Andrij Bondarenko  
123 High St.  
Notting Hill Gate  
London, W. 11, England

**В Аргентині:**

"Porohy"  
Casilla de Correo 3184  
Buenos Aires, Argentina

**У Франції:**

Mr. D. Sawertajlo  
d'Riqueval Par Bellcourt  
(Aisne) France

**У Німеччині:**

Mr. I. Kornejtshuk  
Muenchen, 54  
Seehamer St. 13, Apt. 2.  
Germany

**МОЛОДА УКРАЇНА**

**ЖУРНАЛ ОБ'ЄДНАННЯ ДЕМОКРАТИЧНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ**

Видає Центральний Комітет ОДУМ-у

Редагує Колегія. — Головний редактор Б. Олександрів

Заступники гол. редактора: М. Дальний (Канада) і О. Смолянський (США)

Адміністратор І. Дубилко

В справах редакційних і адміністраційних писати на адресу:  
**MOLODA UKRAINA, 191 Lippincott Street, Toronto, Ontario, Canada.**

Адреса нью-йоркського відділу редакції:  
**O. Smolansky, 487 Cleveland Street, Brooklyn 8, N. Y., U. S. A.**

Редакція застерігає собі право скорочувати статті й правити мову. —  
Статті, підписані авторами, не завжди висловлюють погляди чи становище редакції.

**УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ "МОЛОДОЇ УКРАЇНИ":**

**США і КАНАДА:** — річна передплата 3 дол., піврічна 1.75 дол.  
**АНГЛІЯ І АВСТРАЛІЯ:** — річна передплата 1.50 фунта.

Ціна окремого примірника 30 центів.

**НА ПРЕСОВИЙ ФОНД "МОЛОДОЇ УКРАЇНИ"**

**ЖЕРТВУВАЛИ:**

О. Палаташ 5.00 дол., К. Дорковська 2.00 дол., П. Пальчик 2.00 дол., Л. Ліщина 1.00 дол., О. Кармазин 1.00 дол., Р. Шрамченко 1.00 дол., С. Кривоус 2.00 дол., В. Кревсун 0.50 дол.

Разом 14.50 дол.

**НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:**

1. Люба Худяк, Дітройт .....	15
2. О. Смолянський, Нью-Йорк .....	1
3. Тамара Лебединська, Вінніпег .....	1
4. В. Вакуловський, Торонто .....	4
5. Я. Семотюк, Торонто .....	1
6. Ада Горгота, Торонто .....	1
7. С. Сірко, Торонто .....	1
8. Г. Литвин, Торонто .....	1
9. Ніна Мриць, Торонто .....	1
10. В. Неліпа, Торонто .....	1
11. І. Дубилко, Торонто .....	3

Жертводавцям і всім тим, що сприяють розбудові "Молодої України" приєднанням нових передплатників, складає щирю подяку —

**РЕДАКЦІЯ Й АДМІНІСТРАЦІЯ**

# ХРИСТОС ВОСКРЕС!



Київ. Михайлівський монастир, зруйнований більшовиками.

Ганна ЧЕРІНЬ

## ХРИСТОС ВОСКРЕС!

Христос Воскрес! — З самих небес, звисока,  
Розносять дзвони лунко на весь світ.  
Гірка сльоза спливає потай з ока,  
І сходить в серці радість-первоцвіт.

У церкві пахне, як весною в лузі,  
До вікон тулиться передранкова мла.  
Здаються всі хорошими, як друзі,  
І не бажаєш більш нікому зла.

Відчуєш — очі враз стають, як книга  
Твого життя — немудра і проста,

І тане в серці многолітня крига,  
І пролісок з-під неї пророста.

Та ось останні свічі вже померкли,  
Загнали кольори святних одеж.  
Вітаючись, виходять люди з церкви,  
І ніч вітається із ранком теж.

Тріпочуть зорі в синяві глибинній,  
Мов рибки залоті у верші.  
А я шукаю в натовпі єдину,  
Якій "Христос Воскрес!" сказати хочу першій.

## МАКСИМОВІ РИЛЬСЬКОМУ — 60 РОКІВ



М. РИЛЬСЬКИЙ

### УМІЙ ДИВИТИСЯ, ЛЮДИНО, НА ЛЮДЕЙ!

Умій дивитися, людино, на людей!  
 Це ж не ляльки тобі і навіть не рослини!  
 Учися вірити, креши з ними грудей  
 Найкращі блискавки! Нехай крило орлине

На всесвіт шириться, кружляє і гуде!  
 Хай ноги стомлені ідуть на верховини!  
 Хай світ освітлиться похилим і сліпим!  
 Хай тиша степова лунає наче грім!

Красу описувать, жіночу поготів, —  
 Шкода і думати! На що вже романісти,  
 Старі Тургенєви, не жалуючи слів,  
 Малюють і ходу, і коси променисті,

І ніжки точені, і соболіних брів  
 Хвилясті лінії, очей свічки паристі, —  
 А марно трудяться, як марно власну тінь  
 Хотів би перегнать нетерпеливий кінь.

Краса не в лініях, не в тонах, не в поставі:  
 Це повів, риска це, це промінь здалеки,  
 Що раптом промайне і спалахне в уяві, —  
 Нараз освітливши події та віки, —

О! Це не стан гнучкий, не коси кучеряві, —  
 Це жест покірної чи гордої руки,  
 Це те, що сниться нам, розбуджуючи зо сну,  
 Що радість нам дає і разом тугу млосьну!

Краса! Збагнуть її — це сонце погасить!  
 Схилімо ж голови, стулім уста суворо,

Максим Тадейович Рильський — один з найбільших поетів сучасності, останній з "п'ятірного грона" київських неоклясиків, автор збірок "На білих островах", "Під осінніми зорями", "На узліссі", "Синя далечинь", "Крізь бурю й сніг", "Тринадцята весна", "Гомін і відгомін", "Де сходяться дороги", "Збір винограду" та ін. Неперевершений майстер поетичного слова, твори якого ввійшли в золотий фонд української поезії. Змушений, як і кожен український письменник, що живе в радянських умовах, час-до-часу платити данину кремлівським ханам, написав "Пісню про Сталіна", яка, однак, не врятувала його від гострої критики з приводу цілковито нерадянської по духу поеми "Мандрівка в молодість". Під час російсько-шовіністичної атаки на В. Сосюру за його вірш "Любіть Україну" М. Рильський був, здається, єдиним письменником, що зважився на захист поета. Твори М. Рильського перекладені на багато мов — так само, як Рильським блискучо перекладено багато чужинецьких творів. Відзначаючи 60-ліття поета, що припадає на березень ц. р., публікуємо деякі з його ранніх поезій, написаних ще тоді, коли поет мав відносну свободу творчості.

Ред.

І наймудріший там хай никне і мовчить,  
 Де подив, як огонь, розкрилюється вгору,

Де крізь метелицю одна-єдина мить  
 Горить розкритому, засліпленому зору,  
 Де ранить блискавка серця своїм мечем,  
 Де сльози радості мішаються з плачем!

### ЧЕРВОНЕ ВИНО

Стоять граби прозоро-жовті  
 В промінні яснозолотім...  
 Хай щастя, друже, не знайшов ти, —  
 Але нащо тужить за ним!

Прозора склянка кришталева,  
 Вино червоне і хмільне...  
 Навколо шелестять дерева...  
 "Все збудеться і все мине".

І те, що дійсністю здавалось,  
 Нікчемна тінь, даремний дим;  
 І те, що в снах нам увижалось,  
 Зробилось близьким і нудним.

Керуй на озеро спокою  
 Свої шукання молоді;  
 Все, що зосталось за тобою, —  
 Лиш слід весельця на воді.

Минають дні, минає літо...  
 Але нащо тужить за ним?  
 Прозору склянку вщерть налити  
 Вином червоним і хмільним!"

\* \* \*

Яблука допілі, яблука червоні!  
Ми з тобою йдемо стежкою в саду.  
Ти мене, кохана, проведеш до поля;  
Я піду — і, може, більше не прийду.

Вже й любов допіла під промінням теплим,  
І її зірвали радісні уста, —  
А тепер у серці щось тремтить і грає,  
Як тремтить на сонці гілка золота.

Гей, поля жовтіють і синіє небо,  
Плугатар у полі ледве маячить...  
Поцілуй востаннє, обніми востаннє:  
Вміє розставатись той, хто вмів любити.

\* \* \*

Осінній холодок над спраглою землею  
Шатро гаптоване широко розіп'яв  
І з рук його падуть, як з рога Амальтеї,  
Плоди, наліті вщерть, і довгі пасма трав.

О груди, радістю осінньою наліті,  
Прозоросте думок і сило синіх жил!  
Як сонце, перейти хотів би я по світі,  
Щоб з усміхом зайти за мідний небосхил.

Мені не вславитись ділами голосними,  
І може в битвах я покину меч і щит,  
Та любо вірити, що знов земля цвістиме  
І новий плід зачне, і вродить новий плід!

\* \* \*

Студений вітер б'є в холодні вікна,  
І олов'яний важко дише став.  
Так, знов душа замерзне, знов одвикне  
Од радісного коливання трав.

І на снігах паперу дивна повість  
Свою мережку вирізьбить ясну  
Про молодости легку випадковість  
І старости сувору сивину.

О мужній вітре, вчителю єдиний!  
Достиглий овоч струшуючи з віт,  
Ти вчиш любити все, що перемінне  
І що незмінне, як незмінний світ.

\* \* \*

По теплому дощі вгрузають босі ноги  
В м'яку живу теплінь піщаної дороги,  
І ловлять гострий дух недавньої грози  
Людина, звірина — і парості лози,  
Ген там розкидані на вогкім узбережжі..

Тополі навкруги здіймаються, як вежі,  
І гайвороння з них обтріпує росу...  
Чи ж не стомлюся я? Чи вірно донесу  
Це щастя юних днів — востаннє, може, юних —  
Цю пісню радості в занадто тонких струнах?

\* \* \*

Ластівки літають, бо літається,  
І Ганнуся любить, бо пора...  
Хвилею зеленою здіймається  
Навесні Батиева гора.

Гнуться клени ніжними колінами,  
Чорну хмару сріблять голуби...  
Ще — от день — і все ми, все покинемо  
Для блакитнокрилої плавби.

Хай собі кружляє, обертається  
Хоч круг лямпочки земля стара!..  
Ластівки літають, бо літається,  
І Ганнуся плаче, бо пора..

\* \* \*

Проса покошено. Спустило тихе поле,  
Холодні дні з високою блакиттю  
Не повернуть минулого ніколи:  
Воно пройшло — і вже здається миттю.

А скільки мрій було зеленою весною!  
Як пінилися вони, мов золоті потоки!  
Вони спливли, і я один з тобою,  
Високе небо — синє і високе.

\* \* \*

І ці поля мені тепер чужі,  
І ти чужа, і притулку немає...  
Куди ж іти? Скажи мені, скажи!  
І ти не знаєш, і ніхто не знає.

Як і торік, пролинули чайки  
І проспівали сурми журавлині,  
І сонце те ж, і ті ж горять зірки, —  
Одна лиш мертва мрія не прилине.

Холодне небо. Вечір сталевий,  
В недвижнім смутку золотяться зорі..  
Зійти б, зійти на дальній шпиль гірський  
І руки простягти в німі простори!

\* \* \*

Наша зустріч єдина була.  
Ти пройшла — ти навіки пройшла,  
І закрили твій образ сніги,  
Що летять і пливуть навкруги.

Може навіть сніжинка і ти,  
Що упала до нас з висоти,  
Щоб серця нам навік закувати  
А самій непомітно розтатать?

Пам'ятаєш високі доми,  
Що стояли, як тіні у тьмі?  
Пам'ятаєш, як швидко ти йшла?  
Наша зустріч єдина була.

\* \* \*

Поле чорніє. Проходять хмари,  
Гаптують небо химерною грою.  
Пролісків перших блакитні отари..  
Земле! Як тепло нам із тобою!

Глибшає далеч. Річка синіє,  
Річка синіє, зітхає, сміється...  
Де вас подіти, зелені надії?  
Вас так багато — серце порветься.

\* \* \*

У теплі дні збирання винограду  
Йі він стрів. На мулах нешвидких,  
Вона верталась із ясного саду,  
Ясна як сад і радісна як сміх.

І він спитав: яку б найти принаду,  
Щоб привернуть тебе до рук моїх?  
Вона ж йому: світи щодня лямпаду  
Кіпріді добрій. — Підняла батіг,

Гукнула свіжо й весело на мулів,  
І чудно уші правий з них прищулив  
І знявся пил, немов рожевий дим.

І він потягся, як дитина, радо  
І мовив: добре бути молодим  
У теплі дні збирання винограду.

# “Ми не хочемо співіснувати з Чумою”

ПРОМОВА ПРЕЗИДЕНТА ПІВДЕННОЇ КОРЕЇ СІНМАНА РІ

В наш час спотвореної історії між комуністичними тиранами і здійсненням їхнього наміру завоювати світ стоїть лише одна перешкода. Перешкода ця — сила Сполучених Штатів Америки.

Ця могутність Америки має не лише військовий чи промисловий характер. Це сила у значній мірі моральна й психологічна. Це та сила, яка спонукала батьків Американської революції в 1776 р. проголосити незалежність і яка натхнула наших патріотів оголосити незалежність Кореї в 1919 р.

Ця сила — ідеалізм, що спонукав Сполучені Штати на чолі вільного світу стати в наш захист, коли нас в 1950 році заатакували комуністи. Це — той безкорисливий дух братерства, який спонукав Америку допомогти нашій економічній реконструкції і стремитись тепер до об'єднання антикомуністичних сил Азії.

**Америка ніколи не була колоніальною державою**

Старе прислів'я каже: тим, які нічого не навчилися з історії, доведеться її повторити. Я хотів би, щоб комуністичні володарі задумалися над роллю, яку відігравали Сполучені Штати протягом всієї історії. Америка ніколи не була колоніальною державою. Коли вона прийшла на Філіппіни і, пізніше, в Корею, вона прийшла з метою звільнення і допомоги, а не агресії.

Немає більш сміховинного обвинувачення, ніж те, яке повторюється в пропаганді комуністів — що Спол. Штати будують військові бази в Азії з метою колоніалізму й імперіялізму. На ділі, як не раз стверджувалося, відбувається якраз зворотне — комуністи повторюють цю брехню з тим, щоб обдурити неосвічені народні маси і настроїти їх проти Америки.

Спол. Штати ввійшли в Південну Корею зі своїми арміями, коли в нас не було ні уряду, ні власних озброєних сил. Вони допомогли нам провести вибори і збудувати нашу демократію. Вони озброїли і вивчили армію для нашої самооборони. Так само в китайські справи Сполучені Штати втрутилися тільки з тим, щоб допомогти обороні останнього аванпосту китайської незалежності — для добра і всього вільного світу, і мас самого китайського народу. Один з найбільших доказів американської великодушності — рука допомоги, яку Спол. Штати простягли своєму переможеному ворогові — Японії.

**Менше “самокритики”...**

Я хотів би, щоб народ і уряд Спол. Штатів не намагалися занадто критикувати самих себе. Коли вони чують комуністичну пропаганду з обвинуваченням, начеб-то народам Азії не подобається їх втручання, вони побоюються, що, можливо, в цих обвинуваченнях є частка правди і виявляють нахил відійти.

Якби я міг звернутися до самого серця Америки, моє єдине послання полягало б ось у чому: Довіряйте самим собі трохи більше! Вірте в свої ідеали! Бо справді американські принципи й американські ідеали — остання надія світу.

Народи Азії знають Америку в певному розумінні може навіть краще, ніж американці знають сами себе. Дуже жаль, що американська преса так багато пише про антипатію і недовір'я народів Азії до Сполучених Штатів. Дуже жаль, що в Америці так багато обговорюють той факт, що єдиними атомовими бомбами, будьколи застосованими у війні, були бомби, що їх скинули американські пілоти на азійський народ. Самобичування цього роду заставляють принаймні частинно американський народ закривати очі на те велике місце, яке займає він у наших серцях.

Подібні історії розписуються червоними для того, щоб притягти на свій бік виборців і є частиною комуністичної революційної кампанії. Цим шляхом Советському Союзові вдалося перетворити багато мільйонів у своїх супутників. Думаючи американці повинні зрозуміти це і допомогти у цьому зрозумінні своїм співгромадянам.

**Роля Америки в Азії**

Ні один азійський житель не забуде, що після боксерського повстання Спол. Штати вжили одержану ними від Китаю контрибуцію на освіту китайських студентів. Ні один не забуде і не може забути, що на Філіппіни Спол. Штати прийшли з метою допомогти філіппінському народові здобути незалежність. Ні один не може закрити очі на те, що роблять Спол. Штати в Кореї і Китаю.

Але Спол. Штати — гігант, що лише частинно усвідомлює свою силу. Коли гіганта цього збуджує якась катастрофа, — якою був, напр., Перл Гарбор, — сила його стає ясною для всього світу, — як і його великодушність і лояльність по закінченні війни.

## Сила і слабкість демократії

Можливо особливість всякої демократії в тому, що її дійсна могутність виявляється тільки підчас катастрофи. Тепер, у період "пів-війни, пів-миру", коли кожен відповідальний державний діяч робить усе можливе, щоб запобігти світовій катастрофі, — демократії на очах у кожного займаються самокритикою і виявляють нахил до уступок, аби лише запобігти війні.

В таких обставинах тільки тоталітарні диктатури здаються сильними. Поки демократії остерегаються, що будьякий вияв оборонної сили може викликати світову війну, диктатури роблять повітряні атаки на демократичні території. Поки відбуваються конференції, демократії роблять усе можливе, щоб "злагіднити напружене становище", — в той час, як диктатури користуються цим становищем, щоб здійснювати свої воєнні плани — як це було підчас Женевської конференції в Дієн Бієн Фу.

Диктатори говорять і діють погрозово, але факти показують, що на ділі — це лише паперові дракони. Червоний Китай має велику армію, але китайські маси ненавидять своїх правителів, і ніде на континентальній території Китаю немає промислової сили, яка давала б можливість вести велику війну. Росія веде величезну гру глобального блефу, — але вона слабка у відношенні нафти, вугілля й сталі, і за її залізною заслоною — **ненадійне зборище поневолених народів, які лише чекають нагоди відновити свою історичну незалежність.**

### Що заставляє деяких наших друзів боятися...

Що заставляє деяких наших друзів боятися? Чи вони бояться смерті? Якщо так, то вони повинні пригадати, що на протязі історії людства сміливим людям доводилося ризикувати життям, щоб поступово і з труднощами досягти свобод, якими ми тепер користуємось.

Чи вони бояться, що в новій світовій війні може бути зруйнована й сама цивілізація? Якщо так, то вони повинні пригадати, що демократична цивілізація уже й так знищена для більшої частини населення земної кулі. Решта ж цивілізованої території також може бути втрачена, якщо в нас не буде рішучості захищати велику спадщину, що дісталась нам з минулого.

Якщо я в будьчому глибоко переконаний, то це в тому, що наш найбільший ворог не озброєні маси комуністичних солдатів, які стоять перед нами так, що одну гвинтівку солдат тримає в руках, а друга приставлена до його власної спини. Найбільший ворог вільного світу — це його нерішучість і невпевненість у самому собі. Якщо лише це буде своєчасно переборено, комуністичні диктатори можуть бути зупинені і прогнила основа їх панування буде причиною їх падіння...

### Ілюзія слабости...

Через десять років після того, як німецькі, італійські і японські агресори зазнали цілковитої поразки, вільний світ знову і знову відступає під натиском комуністичних імперіялістів. Цей відступ вільного світу і неодмінно слідуючий за ним на-

ступ комуністичних диктатур створюють ілюзію слабости демократій і сили диктатур.

Серйозна небезпека, що стоїть перед нами, у значній мірі обумовлена цією ілюзією. Вона осліплює союзних державних діячів, і в той же час осліплює і комуністів, які все більше розширюють свої грандіозні плани рішучих наступів.

В 1917 році марксисти із середовища інтелігенції все ще вірили, що в них немає іншого вибору, як вичікувати, — в надії, що пророцтва Карла Маркса здійсняться, вільний світ впаде жертвою власних помилок і відкриє дорогу мирному — без насильства — торжеству соціалізму.

Успіх революціонерів-комуністів, що захопили владу в Росії, ще більше посилив ці надії. Тоді вони почали активно розробляти плани завоювання світу, і за почином Леніна прийняли, як принцип, що дорога такого завоювання йде через Азію.

За останні десять років посягання комуністів безперервно розширювались. Тепер вони вже не розраховують на неозначено віддалене майбутнє, коли світ сам собою — в результаті власного загнивання — дістанеться в їх руки. Тепер вони певні, що створена ними військова сила і міт непереможности приведуть їх з тріумфом через низку легких перемог до остаточної війни на знищення.

### Нема безпеки без ризику...

Вибір, що стоїть тепер перед вільним світом, більш обмежений, ніж той, який стояв перед ним десять років тому. Легкого шляху до спасіння немає. Безпека не буде гарантована без ризику. Ніхто, крім демагогів, не стане обіцяти мир і безпеку вільним народам інакше як ціною тяжких жертв.

Роля Кореї в міжнародніх справах — не керівна. Ми навіть не входимо в склад Об'єднаних Націй. Коли на нас напали комуністичні агресори, ми дали їм відсіч. Не дивлячись на наші тяжкі страждання, і коли наші союзники думали, що прийшов час для миру, базованого на компромісі, ми одностайно піднесли голос, призиваючи йти на нові жертви і страждання з тим, щоб одержати рішучу перемогу!

І тепер, коли світові загрожує нова криза, ми, як і раніш, підносимо голос за сміливість і віру. Ми стоїмо на лінії фронту глобальної боротьби, але ми не шукаємо уявної й обманливої безпеки в неутральності або в компромісі з агресією, безпеки, яка, як вчить історія — тільки найкоротший шлях до поразки.

Ми віримо в перемогу. Ми знаємо, що таке комунізм, і ми ні на хвилину не припускаємо, що можливо було б ублажити його посягання.

**Ми не намагаємось співіснувати з чумою.** І ми зберігаємо надію, що дух Кореї ще засвідчить свою вартість для вільного світу.

Ми — невелика нація, але ми відмовляємось бути слабкою нацією. І ми дивимось в майбутнє з певністю, — бо знаємо, що у наших демократичних союзників є справжній резервуар сили, достатньої для того, щоб визначити майбутню долю світу.

(Перекл. О. Б.)

# За ким піде українська молодь?

(Закінчення з попереднього числа)

---

М. ДАЛЬНИЙ

---

Такий невідрадний стан на відтинку обох головних демократичних течій не міг не призвести до розросту тоталітарних систем. Коли говорити про тоталітаризми, то треба мати на увазі передусім комунізм, що послужив зразком і для інших наслідувачів насилля. Комуністична ідеологія була донедавна єдиною універсальною ідеологією, в яку фанатично вірила певна частина суспільства. І саме в цій універсальності була її притягаюча сила. Навіть багато ліберально й соціалістично настроєних інтелектуалів Заходу прощали комунізму його аморальність, його тероризм, його нелюдські експерименти з людиною, бо вірили, що там, під комунізмом, в болях і стражданнях усе ж таки родиться нова людина, нова й справдливіша система, яка виведе людство з тупика, в який зайшло воно, втративши віру у згадані нами всі три основні правди-ідеї. Пізно, але все ще не запізно зорієнтувався світ, що комунізм — це жодна спасенна ідеологія, а хворий витвір хворих умов і хворих умів. Як такий, комунізм, на нашу думку, скомпромітувався раз і назавжди. Він може ще триматися на зайнятих територіях, може навіть наступати, але вже не як спасенна доктрина сучасності, а як гола фізична сила, оперта на російсько-китайські багнеті. І в цьому його приреченість.

Правда, існує ще мала група інтелектуалів, які в своїй засліпленості твердять, що комуністична ідеологія властиво не збанкрутувала, що комунізм — це єдина можлива система майбутнього, що жодних суттєвих змін в СРСР робити не треба, а треба тільки усунути недобрих сталінських чи маленковських бюрократів і посадити на їх місце "добрих" бюрократів, ось хоч би такого емігрантського пана І. М-ка. Розійшовшись з большевизмом з причин морально-етичного характеру, вони, проте, виразно заявляють: "Залишаємо світ, який перемагає, для світу, який програє..." Загіпнотизовані силою комуністичних догм, ці панове, малюючи комуністичний рай майбутнього, без "злих" сталінських і маленковських бюрократів, не хочуть поставити собі питання — чому ж ці бюрократи стали "злі", чому взагалі стали вони бюрократами й чи могли вони в ко-

муністичній системі стати чимсь іншим? Сучасна молодь, навіть підсоветська, подібне питання ставить, тому за жодний комунізм добровільно воювати вона не буде. І, якщо справді світ, з якого прийшли В. Чемберси та йому подібні, переможе, то це всеодно не буде світ комуністичний, бо в суті речі, збудувати той світ так само неможливо, як і збудувати світ соціалістичний, як його малюють в теорії.

\* \* \*

Трохи інакше стоїть справа з фашизмом. Фашизм ніколи не мав прецизної духово-ідеологічної бази. Він захоплював маси, а зокрема молодь, виключно своїм динамізмом, розпаленням дрімаючих у людині добрих і злих інстинктів, безжалісною експлуатацією патріотичних почуттів. А раз так, то фашизм в одній чи другій країні, в такій чи іншій формі, може народитися або відродитися завжди, коли заіснують для нього сприятливі умови, коли суспільство втрачає віру в своїх демократичних провідників і схильне вірити безвідповідальним демагогам.

Те, що ми бачимо в СРСР після ідейного банкрутства комуністичної ідеології, це також ніщо інше, як різкий зворот у бік російського фашизму, гальмований до певної міри компартіями других народів.

Не розбираємо "по кісточках" всіх негативів фашистських систем, бо вся демократична преса і пропаганда більш чи менш вдало роблять це кожного дня. Чого не робить демократична преса, чого часто не кажуть демократичні провідники, це того, що коли б з сучасними демократичними доктринами було все гаразд, ніякого фашизму й комунізму в світі не існувало б, бо не було б жодних підстав для їх існування. І саме тому, що демократичні провідники того не кажуть, а часто й самі не знають, ми зупинилися довше на критиці сучасної демократії, ніж на критиці тоталітарних систем. Бо — повторюємо — комунізм сьогодні, як ідеологія, так са-

мо приречений і належить до минулого, як знані нам теорії лібералізму та соціалізму. Але якщо демократія й далі буде ідейно та програмово імпотентною, якщо й далі нестиме масам тільки "свободу без змісту", ми не здивуємося, коли одного дня свободолюбний Вашингтон дістане в дарунку від розгублених виборців американську форму фашизму, яка в основі своїй напевно не багато різнитиметься від фашизму гітлерівського, чи від советської форми фашизму російського.

Хто справді слідкує за суспільно-політичними проявами на Заході, той мусить признати, що наші побоювання не виссані з пальця. Бо якщо сучасна французька молодь відмовила покищо підтримки ген. де Голеві, якщо американська молодь відмовила підтримки сен. Джозефові Мек Карті, то напевно не тому, що ця молодь аж так цинить сучасну французьку чи навіть американську форму демократії, а тому, що не бачить альтернативи, що надто живий ще приклад Гітлера і Мусоліні, надто неприманлива советська фашистська дійсність, щоб молодь могла вірити новим фашистським містифікаторам.

Маючи, отже, до вибору чотири згадані нами ідеології, дві з них демократичні й дві антидемократичні, сучасна молодь, в основному, з дуже важливих причин не прийняла фактично жодної з них, оголосивши всім "ізмам" пасивний бунт. Щоправда, силою обставин велика частина молоді за залізною заслоною перебуває організаційно в комсомолі, але по духу вона більше не комсомольська, так як молодь, яка перебуває в молодечих прибудівках ліберальних і соціалістичних партій на Заході, не є більше по духу лібералістична, ні соціалістична, так само як, зрештою, наша молодь з прибудівок ОУН на еміграції в своїй основі не є більше оунівська.

І поскільки з літературних та церковних кіл щораз частіше можна почути голоси, що молодь мусить шукати ідейного вивершення та духового заспокоєння передусім у релігії, в мистецтві і зокрема в літературі, а щойно після того йти у політику, — зупинимось коротко й на цих важливих аспектах нашої духовості.

### 3. МОЛОДЬ І СУЧАСНА ЛІТЕРАТУРА

Роля літератури у вихованні молоді, у вказуванні їй життєвих шляхів, завжди була колосальна. На жаль, зацікавлення молоді сучасною літературою ще менше, ніж політикою. Молодь перестала цікавитися літературою, бо втратила віру в її творців, бо хто з них “серед смерчів війн і революцій не став угідливим трубадуром конюнктур... який, ловлячи кожночасні повіви настроїв мас, еліт і панівних більшостей, більш чи менш вульгарно виконував своє ремісничє замовлення?”

Не подаємо автора цієї цитати, бо його прізвище в наших офіційних колах стало непопулярним. Але запевняємо, що ніхто не був більш компетентним висловити цю правду, як він. Він же свою бартію знає. Він же сам ловив кожночасні повіви настроїв мас, еліт і панівних більшостей, сам виконував замовлення для всіх по черзі, а то й без черги. Писати він таки вмів і сказати гірку правду ввічі часто теж відважується, чим все ж ще позитивно відрізняється від тих, які не грішили тільки тому, що боялись гріха. Ось ще довша цитата з його есею:

“...Б. Кроче вважав романтичним пережитком зв'язування творів мистецтва з соціальними підґрунтями доби; для нього літературний твір — це “світ у собі”, це чудо й містерія, до яких не мають жодного відношення історичні і соціальні вимоги доби. Якщо б ішлося про пропорції Данте, ця естетська концепція була б дозволена, але кому потрібні “світи у собі”, “чуда і містерії” заглого світика упадкової літератури зжіночилих “світочів”?.. Дайте мені “93-й рік” Віктора Гюґо, дайте Байронового Чайлд Гарольда, Бальзакову “Комедію” або й Флоберову “Пані Боварі”! Я там бачу живих і прагнучих людей, я там бачу соціально-історичні ґрунти і тла, я бачу не “світ у собі”, а світ для всіх, я бачу дійсно мудрий і кипучий Захід!

Сила письменства XIX ст. була в його суспільницькій місії, ницість письменства XX ст. — в запереченні її “світом у собі”. Звідси здеґрадування слова з П'єдесталу провідництва, звідси — особливо в останній декаді підкреслене — знецінення його... Якщо б народи в своїй надії на визволення і спасіння зв'язували б ці надії з літературою, такою, як вона є, або — що гірше — з її творцями, вони не заслугували б взагалі на спасіння...”

Чи потрібно ще щось додавати до цієї щирсердечної сповіді талановитого, будь-що-будь, письменни-

ка і публіциста? Хіба те, що система, яка дозволяє таку сповідь, таку безжалісно-строгу самокритику, така система стоїть таки незрівняно вище систем, де все заборонене, де все мусить бути “в порядку”. В подібних сповідях удалих і невдалих кандидатів на провідників доби таки криється доза чесности, доза надії для молоді, тому сучасна молодь з обох боків залізної заслони в одвертому зударі між двома бльоками все ж таки стане по боці демократії, навіть такої, якою вона сьогодні є, якою по молодечому захоплюватись не можна.

Прикро, однак, ствердити, що заслуг сучасної літератури не буде в цьому майже ніяких, бо зацікавлення сучасних літераторів сучасною ідейно-суспільницькою проблематикою поза дуже малими винятками, дорівнює нулеві. Тому й голосних нарікань більшости письменників на незацікавленість молоді сучасною літературою молодь не може брати на своє конто. Навіщо молоді ця література, коли вона в кращому випадку — епігонізм, а в гіршому — занепадицькі “світики в собі”? Молодь шукає в літературі таки “світу для всіх”, їй потрібна незалежна суспільницька література з глибокими соціально-історичними і психологічними підґрунтями нашої доби, їй потрібна література, яка вказувала б якщо не виходи, то бодай напрямки виходів із заплутаних лабіринтів сучасности.

Наші письменники, які це знають, які намагаються цим шляхом іти, не мають надто великих підстав нарікати на молодь за її байдуже ставлення до літератури. Твори таких письменників не загнівають на книжкових складах. Але скільки їх, таких письменників і таких творів? Чи потрібно їх вичисляти?

### 4. НА ПОРОЗІ НОВОЇ РЕФОРМАЦІЇ

Промовляти до католиків завжди небезпечно — жалівся не так давно католицький філософ Джордж Бернано в своєму есею про Лютера. Небезпечно говорити про проблеми церкви й релігії взагалі, — додамо ми. І саме тому ці проблеми в нас від певного часу найкраще обходять мовчанкою, вдають, що вони взагалі не існують.

А тимчасом помиляються ті, які думають, що сучасна молодь може обійтися без ґрунтового релігійного виховання. Поміляються й ті, які заступають релігійне виховання голим — і як же часто фарисейським — гаслом “Бог і Батьківщина!” Поміляються навіть ті, які вважають, що сучасній молоді вистачить Біблії в її офіційно-церковному старому тлумаченні. Ми вже зазначили раніше, що сучасна молодь в своїй ос-

нові не атеїстична, але й не захоплена справами того чи іншого обряду, не вдоволенна суспільною консервативною позицією церкви. Дотеперішній розвиток людства наглядно виявив, що релігія, як і всі інші ділянки людського пізнання, мусить час до часу оновлятися, мусить допасовуватись своєю інтерпретацією Бога до інтелектуального й цивілізаційного рівня віруючих, а ще більш — невіруючих. Бо чи ж потрібно звертати увагу на факт, що Бог у науці Христа — інший як Бог Авраама і навіть Мойсея, Бога за наукою Христа інакше розумів Великий Інквізитор, а ще інакше Мартин Лютер чи Кальвін.

Маємо багато ознак того, що людство на теперішньому інтелектуальному та цивілізаційному ступені свого розвитку з нетерпінням і надією очікує нової релігійної реформації. Найважливіша з цих ознак — це негативно-байдуже ставлення до церкви й релігії з боку всіх сучасних (а радше вчорашніх) суспільно-політичних рухів. Не менш важливим є й історично-науковий, а не догматичний підхід до справ релігії, практикований зараз майже на всіх теологічних факультетах різних університетів.

Не місце тут входити у причини такого стану, але слід підкреслити, що цей стан крайньо загрозливий і небезпечний. Людина — істота не тільки фізична, але й, що так висловимося, метафізична. Як така, людина не може жити довший час без глибокої релігійної бази, без віри в вічного Бога, не ризикуючи перестати бути людиною. Коли відібрати в людини релігійну базу, коли вбити в неї віру в Бога, вона, помимо всієї інтелігентности думки, неодмінно знайде наскоро спечений ерзац, чи то у формі жалюгідного розенберґівського “Мігу XX століття”, чи то у формі такого ж культу Сталіна, або Єви Перон.

Повторюємо, післявоєнна молодь не є більш ні атеїстична, ні тоталітарна. Вона має досить тоталітарних мітів, культів та іншої наскоро спеченої містики. Вона чекає глибших відкриттів, напружено слідкуючи за змагом поступових речників усередині різних релігійних систем, за писаннями т. зв. фізиків релігійної метафізики. До української молоді цей процес ще не дійшов, проте Р. Лісовий у своїй брошурі “Розлам в ОУН” звернув уже увагу на факт, що справжніх причин розколу в ОУН — а зокрема форм, які прибрал цей розкол — слід шукати не там, де вказує їх одна чи друга сторона, а треба шукати їх у “глибинних вимірах”, у ставленні людини оунівського формату (та й сучасної людини взагалі) до релігії й

Бога, в моралі й етиці цієї людини...

Проблема релігійного оновлення надто делікатна і складна, проте для сучасної молоді це ключова проблема. Як довго в певній релігійній реформації не наступить замирення між людиною й Богом, як довго оновлена релігія майбутнього не стане знову бодай до певної міри провідником людини в її практичному житті, так довго годі сподіватися на порятунок з боку одних соціально-політичних доктрин та програм. Бо на словах людина й далі творитиме "рай", а на ділі виходитиме "пекло".

На цьому можна б і закінчити цю поверхову аналіз нашу дійсності в її духовій та соціально-політичній сферах. Сказаного рішуче досить, щоб відповісти на питання, чому сучасна молодь така, якою ми її бачимо, а не така, якою хотіли б її бачити. Дехто може нам закинути, що ми надто ідеалізуємо цю молодь, робимо її надто всезнаючою. Інші напевно закинуть, що наша аналіз надто чорна, що сучасну молодь оцінюємо надто песимістично. Обидва закиди взаємно себе неутралізують і звільняють нас від обов'язку обороняти окремі наші висновки. Ми вже згадали, зрештою, що сучасна молодь, на нашу думку, своєю психікою не різниться в основному від молоді колишніх поколінь. Тільки умови, в яких доводиться жити й виростати нашій сучасній молоді, багато складніші й запутаніші, як умови колишні. **Кожній молоді притаманно одне думати, говорити й робити. Старша генерація, з уваги на вказані нами причини, думає одне, говорить друге, а робить третє. Молодь це бачить, і її реакція на такий стан усім відома.**

Нам ще можуть закинути, що ми говорили про ідеї взагалі, про молодь взагалі, а не про українські ідеї й не про українську молодь на Батьківщині й на еміграції. Закид до певної міри слушний, але на це немає ради. Назви ідей заслуговують тільки універсальні ідеї, для яких не існують ні кордони, ні навіть "залізні заслони". Районовим ідеям — районова й ціна. Українська молодь не живе на Марсі, ні в пралісах Нової Гвінеї. Вона живе в так зв. "цивілізованому світі", стоїть в основному на тому ж ступені інтелектуального й цивілізаційного розвитку, що й молодь інших народів цього світу, думає й відчуває в основному однаково. Перед українською молоддю є лиш одне завдання, якого не має молодь вільних народів — це боротьба за українську незалежну соборну державу. І тут пора дати відповідь на пи-

танья, поставлене в заголовку доповіді.

## 5. ЗА КИМ ПІДЕ УКРАЇНЬСЬКА МОЛОДЬ?

Властиво, посередню відповідь на це питання ми вже дали. На підставі глибшої аналізи почувань серед сучасної молоді ми сказали, за ким сучасна молодь не піде. На нашу думку, вона, в основній своїй частині, не піде ні за ліберальними, ні за соціалістичними, ні за комунофашистськими політичними партіями. Але вона напевно піде за тими, хто вкаже їй свіжі сучасні ідеї і в площині морально-етичній, і в площині соціально-політичній. Вона піде за тими, хто боротьбі за українську незалежність і свободу дасть глибокий універсальний ідейний зміст, хто стратегію і тактику нашої вільної боротьби зуміє пристосувати до вимог часу, чий думки не розходиться зі словами, а слова — з ділами. Українська молодь піде за тими, хто матиме велику віру у свою правду, хто послідовно боротиметься за перемогу цієї правди, хто на відтинок виховання молоді кине найкращі свої кадри, які вмітять повести молодь такою, якою вона сьогодні є. **Можливо, це будуть нові демократи, але також можливо, що будуть це якісь замасковані неофашисти.** Залежно від того, хто скорше й повніше усвідомить собі вимоги нашої доби й зробить з цього усвідомлення належні висновки.

Навряд чи треба казати, що українська революційна демократія, яка не зв'язана пуповиною минулого ні з лібералізмом, ні з соціалізмом, ні з комуно-фашизмом, яка всім їм признає, що признати їм треба, але одночасно не закриває очей на їх негативи і відмовляє всім їм права на формування життя в сучасному — має найбільше шансів сьогодні повести за собою основну масу нашої молоді як емігрантської, так і ще в більшій мірі молоді на Батьківщині.

Якщо українська революційна демократія буде ідеологічно й організаційно сильною й свідомою своїх виключних завдань — українська молодь нікуди від неї не втече, навіть коли б хотіла ухилитися від обов'язку, поставленого їй історією. Коли ж революційно-демократичний рух не здобудеться на інтелектуальне зусилля, коли не впорядкує ідеологічного хаосу доби, коли піде втертим шляхом одного чи другого старого "ізму", то навіть партійна молодь від нього відвернеться, так, як відвертається від інших політичних партій, і нарікати доведеться не на молодь.

Йдеться, звичайно, не про те, щоб УРДП дала "струнку", спро-

щену, суто нову універсальну ідеологію чи світогляд, що захопили б сучасну молодь. Це справа нелегка й вимагає часу та колосальних інтелектуальних зусиль провідних одиниць. Але йдеться про те, щоб провідники УРДП мали відкриті очі й вуха, щоб не боялись ставити актуальні проблеми так, як їх відчувають, щоб не замикались тільки в українському подвір'ячку, щоб знайомили нашу молодь з найновішими осягами чільних представників духовності Заходу. Такі осяги, по-мimo всього, існують, є прізвища в філософії, літературі і публіцистиці, на які до певної міри може орієнтуватися і українська революційна демократія в цілому, і українська молодь зокрема, бо вони розгортають наші синтетичні ідеї, а подекуди й увиразнюють їх.

Багато в цьому напрямку провідниками української революційної демократії вже зроблено. Одне повернення віри в українську підсоветську людину, людину, яка в жаклих умовах окупаційного режиму творить і творитиме Україну завтрашнього дня, варте більше, ніж сто оунівських коштовних забав в абстрактну емігрантську революцію. І робота ця молоддю всіх партій і безпартійною належно оцінена. Жодного наступу з боку молодого покоління на ідеї революційної демократії досі не було, якщо не вважати молоддю панів Калиників, Ващенків, Ковалів і їм подібних, яких за їх віком до молоді зарахувати не можна.

Коли ж підноситься голосний крик кожного разу, коли українській революційній демократії доводиться спіткнутись чи то на камені "збруча", чи то на камені релігійно-обрядовому, чи навіть міжпартійному, то це лиш знак, що вона спотикатись не сміє. Не сміє підмінити великих ідей і надій, які з ними пов'язані, малими емігрантськими пристрастями, малих людей вчорашнього дня.

Над цим, над основами революційно-демократичної ідеології, слід було б зупинитися довше, але це зовсім окрема тема, яка не входить в засяг цієї статті. Кінчаючи її, відчуваємо обов'язок сказати тільки одне: **українській молоді імпонують ідеї української революційної демократії, але не імпонують деякі їх носії, які з духом революційної демократії мають дуже мало спільного.** І саме їм спрямовуємо наш кінцевий апел:

Бійці і командири української революційної демократії! Пам'ятайте, що на вас більш, як на будького, звернені очі всієї української молоді на еміграції! На вас більш, як на будького, звернуться завтра очі всієї української молоді на Батьків-

ЮРІЙ КЛЕН

## ОПОВІДАННЯ В'ЯЗНЯ

(УРИВОК З ПОЕМИ "ПОПІЛ ІМПЕРІЇ", частина II.\*)

"І так, мов турок, кліпавши очима,  
я не порушно ночі дві сидів,  
сидів, аж поки там не втратив тям.  
Я в темній камері божеволів,  
де — по коліна у воді холодній —  
вистоювати мусів кілька днів.  
А далі в бездіяльності неплідній  
півроку нидів я і знемагав  
між викидків таких, як я сьогодні.  
І невидимий хтось мене страхав  
і кожную ніч порушував мій спокій.  
У темряві, коли вже кожний спав,  
я чув, зближалися до мене кроки.  
Перед вікном каштан високий цвів  
і був він всевидющий і стоокий,  
і розпирав його всесильний гнів.  
Там оберталась кожна свічка в пику.  
Коли ж у вігтю вігер шарудів,  
то той каштан робився стоязкий,  
бо язиком тоді був кожний лист.  
І чув, шаліючи, я люті крики:  
"Проклятий зраднику! Фашист, фашист!"  
І вказували скрізь персти на мене,  
бо в кожній пиці був енкаведист.  
Я зі страху робився навіжений,  
бо той каштан розрісся в цілий гай.  
Об радятор череп мій скажений,  
в якому люто клекотів відчай,  
з усього розмаху я раз ударив,  
щоб мукам тим моїм покласти край.  
Та смерть визвольна, про яку я марив,  
до мене не прийшла: лиш загудів  
кремезний череп мій, і, як опара,  
у ньому мозок струшений осів;  
розсік я тільки тим ударом шкуру;  
двома руками я тоді схопив  
її і став здирати, мов каптура,  
і головою у нестямі бив  
об ті тверді і невблаганні мури.  
Тож на мені, як бачиш, полишив

той день навіки слід: вітрами дмухав  
на мене час, та шкури ще не зшив:  
ті клапті теліпаються, як вуха  
лівретки чи слона... Нас п'ятдесят  
було у камері. Жарка задуха  
запоморочувала нас, як чад.  
Та крізь вікно ми бачили тополі,  
і тишив серце їх зелений ряд,  
бо віяв звідти свіжий подих волі.  
Одного ж дня нас вивели кудись  
ті наші охоронці низькочолі;  
вернулись надвечір, аж он — дивись! —  
камінням замуровано вікно те,  
що отвором було у горню вись.  
Вже не вітало зверху сонце злоте,  
і тільки у квадратику малім  
сіріла мряка барвою блювоти.  
Зірки, зірки нам згашено зовсім —  
останні іскри Божої любови,  
які у склі горіли голубім:  
так запроваджувався Єжова  
страшний і стократ проклятий режим.  
З одчаю груди дряпав я до крові,  
Життя крізь нас пливло, як сивий дим,  
нудьга обсотувала все довкола.  
Та я ще прагнув бути молодим,  
а в жилах вже палка снага холола:  
нас придушив тягар тих місяців,  
що в камеру вдавляли видноколо.  
Тому вигнання день я криком стрів:  
крик радості, яким вітають волю,  
і між болот, у нетрях пустарів  
приймав, благословивши, ту недолю,  
в якій поволі дух твердів і ріс".  
Оповідач урвав. Мов бараболо  
напівоблуплену, над плічми ніс  
він гордо голову свою безчубу  
і, попрощавши нас, у темний ліс  
пірнув зненацька, як у темну згубу.

\*) Публікується вперше. — Ред.

щині! Від вас і тільки від вас залежить, чи скріпите власними вчинками пригаслу віру нашої розтерзаної, але все таки прекрасної і не зіпсуті життям молоді у велику правду великого українського народу!

## ПОСТСКРІПТУМ

Ми цілком свідомі того, що різні аматори від фальшування фраз, аматори, яким також йдеться про українську молодь" (див. передову в "Гомоні України" про IV З'їзд

ОДУМ-у Канади), знайдуть у цій статті багату поживу. Але коли б зважати на них — довелось би взагалі нічого не писати. Може ми й мовчали б, якби вважали мовчанку в інтересах української молоді й українського визвольного руху. Проте ми іншої думки; ми вважаємо, що наша молодь мусить почати говорити й писати про себе. Мусить сказати врешті, що, як і чому вона думає. Хіба ж це не скандал, що в нас, на еміграції, нема сливе ні одного публіциста, письменника чи

поета віком нижче тридцяти років?

Ми не думаємо, що молодь повинна "починати історію від себе". Але не думаємо також, що молодь повинна пасивно придивлятися до того, як віз історії котиться в небажаному їй напрямку, може в безодню.

Якщо ця стаття викличе навіть гостру, але щирі й культурну дискусію та спричиниться до поборення "пасивного бунту" нашої молоді — це буде виправданням появи її в "Молодій Україні".

Леонід ПОЛТАВА

## “ШПИГУН”

ОПОВІДАННЯ

Лисий, присадкуватий чоловік. І не чоловік, а чоловічок з величезним черепом.

— Так оце той хірург?.. — шепотом пройшло на станції, коли його переводили з міліційного авта у заготований сибірський вагон.

— Оце той хірург?..

\* \* \*

Життя починалося так:

серед білого дня чи серед темної ночі підчувалися торохкотливі вози, підлітали холодні сани під ворота. Все люди працьовиті, і не було коли відчиняти воріт, вони зросталися з землею.

— Божечко, докторе, вона ж умирає... Мо' вже й заходиться, бідна...

— Лікарю, соколику ж ви наш, поспішайте, бо я ж його мати...

— Дерево впало та й зломило моему дурневі ногу. Буває...

— Не відаю, як було, трагедія... Замотало бригадира під трактор...

— Їх віра зворушувала і він поспішав без прохань.

У селі не було рідної влади, ні рідної церкви. І молодий талановитий і чутливий фельдшер став тим, кого завше хоче мати громада з собою.

Сухо рипів морозний сніг, жалібно зойкала вода у вибоїнах розхитаних польових доріг, серпневий порох підіймався, наче прапор над стрімкою підводою; лагідні ранкові тумани, примарні заметільні ночі... — все пізнав фельдшер. І ще одно пізнав наскрізь за кількалітню практику: наскрізь людське тіло.

Знали про це колишні чернігівські села. Заникала віра у відьом і домовиків; сами проганяли знахурок і шептух. Дебелі дядьки не боялися і смерті, бо вірили: хіба вже пістряк учепиться або просто Богом суджена смерть, що Петро Платонович не зможе врятувати. А Ганні Соколівні припадало дівоче щастя: може вона буде дружиною славного лікаря.

Біографія наростала:

непомітно для себе і для інших він закінчив медичний інститут з найкращими відзнаками: тільки помітив, що виски почали сивіти і що забув про Ганну. В рубриці фаху стояло: хірург, знання чужих мов — англійська і німецька, партійність — безпартійний.

Може тому не потрапив у столичну лікарню. Молодий хірург посміхнувся: люди всюди люди, а пістряк всюди пістряк.

Так розпочався фронт, самий тихий, самий благословенний: армії скальпелів, ножів і пінцетів, батарей баночок, гільзи бинтів, закривавлена людина на операційному столі, людська консервована кров... — і командарм — хірург Петро.

Скоро в Чернігові заговорили про дивного лікаря-чудодія. Хірургічна клініка діставала листи,

повні найтеплішої людської подяки, і вона зігрівала самотнього. Селяни з околиць сіл пізнали з оповідань про хірурга свого дохтора Петра Платоновича. Вони приїздили до нього додому при потребі і без потреби, як на поклін, привозячи під пучком запашного сіна небагаті колгоспні подарунки, “знаємо, як у вас тут, у городі, і сметани зробити не вміють...” Хірург наказав старенькій покоївці не брати жодних подарунків, селяни про те й чути не хотіли — це ображало їхню землю, велику і чисту, честь.

\* \* \*

Хутко росла сивина.

Видавництва друкували нові й нові календарі. Десь зривалися і завмирили війни. Десь були Москва і Київ, партія і не-партія, успіхи і неуспіхи... Хірург мало знав, мало тямив, і мало розумівся на цьому. Поза щоденною службою він ще працював. Пістряк — ось горіх, на який були заслабі людські щелепи. Слава росла. Він міг би робити прості операції із заплющеними очима; ніж ішов упевнено і точно в сизім від опуху тілі, в простім і розумнім сплетиві волокон, жил, вен і артерій. Хірург не помічав ні зачудованих очей асистентів, ні уважного привіту влади та, здається, і сам себе за працею. І не знати, скільки б тривало отаке одноманітно-різноманітне життя Петра, коли б не стався страшний випадок:

під його ножом померла жінка, яку він колись любив. Ще в роки молодости, коли був фельдшером. Звичайна дівчина із вовкуватого і людяного чернігівського села. Їх дороги розминулися і мудро зробили, але пам'ять про першу і єдину любов не може погаснути. А тепер вона — Ганна Соколівна, мати діток, лежала на операційному столі, і смертельний віск холонув на її обличчі, і її муж стояв мовчки, тільки непорушний вид його змінився і нагадував дуже бліду світліну.

Пістряк, рак. Невже ж це невігойна хвороба? Невже існують невігойні хвороби? Півроку змагався хірург з ледь помітними почервоніннями шкіри, з легкими зрадливими пухлинами тіла, витинав їх безжально, зрізав півтіла Ганни — і не врятував.

Були випадки смерті від пістряку. Але остання смерть потрясла все ество хірурга. Череп розпикався від напруженої мислі, глибше запали замислені очі, міцніше стиснулись уста.

Запитав Москву про пістряк. Туманна відповідь не задовольнила. Він міг би сам ґрунтовніше оповісти.

Хірург вирішив написати в Берлін — і це вирішило його долю.

\* \* \*

Вельмишановний Президенте,  
я — український радянський лікар, дозволяю собі потурбувати Вас одним маленьким, і дуже

великим для мене, проханням: прошу уклінно прислати мені найновіші праці берлінської Академії наук з галузі дослідів над пістряком. При пересилці повідомте про кошти. Я перешлю оплату через Москву.

Написавши на конверті адресу, він вдяг довге волохате пальто, підсунув під руку покоївкою, і пішов на пошту. Там йому порадили звернутися в обком партії; звіди в НКВД.

— Так, ви можете післати цього листа, — люб'язно посміхаючися, сказав службовець після прослухання детального перекладу з німецької.

— Я знав, що в цім не буде труднощів, адже це для добра наших людей.

— Посилайте і не турбуйтеся. Ви робите добру справу, я сумніваюсь лише, чи та банда відповість.

Хірург потиснув руку і поспішив на пошту. Лист помандрував того ж дня. В Москві його ще раз перевірили і пустили через кордон як експериментального бальона: чи дадуть відповідь? Одноразово в центральному архіві НКВД з'явилася нова течка: "Друга копія. Справа лікаря Петра".

\* \* \*

У поштаря дрижали руки, коли він доручав хірургові пакунок з німецькими написами і поштовими значками, з яких, гордо відкинувши суховату голову, дивився Гітлер. Платон не звернув на це уваги. Колега писав до колеги, — це було чути з тону німецького листа, політика не втручалася.

Кілька книг прикували увагу хірурга. Він узяв відпустку і сів за вивчення нового матеріалу. А гроші пересилати було нікуди: Берлінська акаде-

мія наук мала собі за честь і приємність зробити подарунок людині, що працює над інтернаціональною проблемою пістряка.

Короткі доби минали швидко, старенька турботлива покоївка ледве упрохувала лікаря випити хоч скляночку теплого молока. З кожною новою сторінкою розкривався перед ним новий світ у науці, аж перегорнувши останню сторінку, хірург побачив, що до повного розв'язання проблеми пістряка ще не дійшов ніхто. І він вирішив до кінця життя присвятити себе вивченню цієї невблаганної хвороби.

\* \* \*

Далека дорога в Сибір.

— Невже я шпигун? — Він сидів в куточку теплушки на потертій соломі, здригався від холоду і стискав череп міцними долонями хірурга.

— Невже я шпигун?... — повторив він уголос і, несподівано для самого себе, викрикнув: — Я — німецький шпигун?! Та ви похворіли!

Супроводжувач-енкаведист пожалів і поклав біля арештанта свою новеньку ковдру.

— Ви хворий? — запитав він.

— Я? Це ви хворий! Але я не беруся вас лікувати, я не політик.

— Не збільшуйте собі років. Ви й так маєте цілий десяток...

А потяг цокотів і цокотів, і десь у вовкуватих та людяних чернігівських селах побігла вістка про арешт їхнього Петра Платоновича, у міській клініці говорили майже півшепотом, а в столиці Москві на "Справі лікаря Петра" хтось розмахисто написав: "Справа закінчена".

## П. МАЛЯР

### ОСТРІЖНИЙ ВАСИЛЬ

(Уривок з повісті "Хліб")

Народжувався тихий погожий ранок. У той бік, де були німці, сірою заслоною тримався туман. За тією заслоною лишалось потойбіччя якесь, що гнало з-перед себе очих людей. І там, де вони проходили, здавалося западав край неба, змикався заслоною з землею і туди ніколи вже не загляне сонце.

— Після того, як мене оце побили в знемозі — я починаю справді розуміти, Петре, за що я воюю. Ти бачиш: де ми переходимо, перед нами хтось лише спалені поля, плюндровані міста... Це теж хтось воює... — Прислухаючись внутрішнім чуттям до болю на обличчі, Василь говорив — ...за матір рідну, за її тривожні сльози — як виряджала мене на війну, плакала — щоб не покрила наруга сльози материні, я воюю...

Василь дивився при цих словах перед себе, в просторінь, щоб і Петрова присутність не бентежила їх щирої чистоти. "Якщо не спинити німця — спалять усю Україну! — за це я воюю!"

Мов відлуння — пішли сонячні кола по луках. Луки прозоро рожевіли, де зливались з туманом. А ближче були сріблясто-сині — як найпрозорі-

ша ранкова прохолода буває! Де на світанні пройшов батальйон, лишився смугою темною брід через отаву нескошену. Батальйон окопувався на гребені між селом, що за спиною, і луками.

Поближуючи великими білими очима на зчорнілому лиці, Василь витрушував у полу тютюн, переддив шматок газети — "Закурюй, брате, щоб дома не журились!" — Петро криво посміхнувся. Розмову обірвала поява командира. Лейтенант Деркач у супроводі зв'язківця обходив зайнятий рубіж оборони, за ними ледве встигав політрук Сакульський.

У повітрі розітнувся різкий удар, кинуло вибухом землі. На тлі туману це виглядало — ніби смоли кип'ячої бризнуло ківш на стіну білу.

Бій гримів на всі батареї. Літаки методично залітали бомбардувати артилерію у садках під селом. Це провіщало появу танків на полі бою. "Держися!" — гукав Василь до свого помічника, "другого номера" і гнав його за набоями.

У сусідній окоп трапила міна, людей розметало з вибухом землі. Зойк ухопив Василя з-за спини, підступав до плечей, брався вище до горла пере-

сохлого і підганяв напруження до такого ступеня, що терпла голова.

Коли туман зникав на сонці, обрій поступався далі за луки. Крізь дим, збитий курявою, наче у палючому степу, де аж сонце пожовкло, видно було, як рухалися німці. Хтось, як на погибіль, завив — іду-уть!

Із диму проступали круглошоломі постаті, наставлені піднесеними плечима вперед. Перша лава залягла, за нею вставала друга. Василь закачав рукава сорочки, готувався до сутички. Застебнув комір, щоб не впала шинеля, накинута наопаш. Він краще почуває себе в бою, коли шинеля прикриває плечі. Налягав на кулемета і витискав струмені вогню, завмирав у нестямі, слідкуючи свого поля обстрілу.

Коли здавалося, що увесь натиск зосередився на лівому крилі, і Василь та й усі сподівалися, що їх помине головний удар, раптом на середній відтинку оборони німці погнали танки. За танками піднімалися лави піхоти. Ще від танків не чути пострілів, ще з наставлених жерел блискають лише язики полум'я, а паніка уже понеслася понад окопами. Артилерія давно вже розладжена, не може противитись просуванню танків. Низько проносились літаки, покриваючи окопи з бортової зброї.

Помічник Василів не вернувся з набоями. Ку-

лемет замовк саме тоді, коли найбільше треба було стріляти. Василь люто повернув кулеметом по лінії обстрілу...

Потім звівся, випроставсь на повний зріст і пішов навпроти німців. Надірваним голосом заревів: "...та я їх руками передешу..."

Більше ні слова не прокричав. З обох сторін відразу помітили, що йде людина — висока, з наставленими оголеними руками. Петрові виразно уявилася маска Василевого лица: обтягнута на скронях, воскова, з юним чорнявим заростом. Завівалась накинута наопаш шинеля.

Перші спам'яталися німці, поцілили Василя кількома кулями. Поли зачорніли, облиті кров'ю. Кров заливала шинелю більше, і Василева постать вистала у кривавий привид.

Не встиг Петро схопити свідомістю проблиск власної думки — "певно Василь уже вбитий іде", — а звідси, від своїх, повалили Василя кулеметною чергою в спину.

Напевно при цьому політрук Сакульський вилаявся, мовляв — "наволоч у полон здаватись посмів". Але почути щось подібне неможливо було. Німецькі танки прорвалися на лінію окопів. Загортали окопи разом з людьми. Надійшла команда перейти в багнетний бій проти ворожої піхоти!

**Зосим ДОНЧУК**

## КАВУН

ОПОВІДАННЯ

Ку-ку, ку-ку..., віщувала сріблосива зозуля з недалекого смарагдового дерева. Кость, п'яний від свіжої роси, від пурпури лісових квітів, від дзвінкого співу пташок і юности у жилах, завзято орудував сапою, рішучо підтинав у пахучому ґрунті молоді корінці соковитого бур'яну під зеленою огудиною.

Хмільне лісове повітря, навколо наповнене таїмничими звуками, ніжно брентало чарівною симфонією, творило містичну казку. Юнацькі мрії золотим мереживом гаптували чуття, виростали непорочними лідеями на безкрайому плесі незахмареного життя і пливли, кучерявилися у світовому, зоряному, майбутньому.

Недавно закінчив гімназію. Золоту медаль батько повагом обернув на шерхкій долоні і на високому його чолі стерлися на мить зморшки:

— Підеш до університету, — скупко приобіцяв, і скромна, але глибоко змістовна похвала скінчилася. Ці короткі, тверді слова вогнем упали на серце і запалили бурю мрій. Він пестив їх, як пелюстки червоногарячих квітів у горщику на вікні.

Зклопотана мати вранці підсувала смачніший, ніж іншим братам і сестрам, сніданок, а брати і сестри залишали йому легшу роботу. Проходячи селом, він відчував на кокарді свого кашкета задрі погляди, а вслід долітали слова:

— Іванів син, мудрий, як Соломон, великі надії подає...

Тоді в нього щось розпирало груди, а за плечима росли крила. Так, він не зрадить цих проречень, докладе всіх сил, щоб бути корисним суспільству.

З такими думками Кость сапав баштан, п'янів від успіхів і, не відчуваючи втоми, закінчував свою грядку. Потім обернувся й енергійно почав допомагати сестрі, що не встигала поруч з ним сапати.

Ще сонце високо пливло над брижковими застиглими хмарами по безвітряному небі, а синява дерев манила прохолодою, як Кость із сестрою закінчили працю і серед буйної лісової рослинності пробиралися стежкою додому, високо піднявши над головами сапи. Він ішов і сміявся назустріч волошкам, що приязно кивали з високої трави, п'янів од солодкого паху квітучих вишень, обсотаних грайливими бджілками, і був безжурний, як дитя. Весело жибоніли з сестрою, перекидалися жартами й сміялись безпричинно.

Другого дня Кость рубав дрова. Наполегливо кресав сокирою прив'ялого пенька, аж сипались оцупки. Мама пече хліб — хмизом не напалиш.

З повними смутку карими очима підійшла сестра.

— Сьогодні приходив Пугач, — почала вона несміливо.

— Який Пугач? — спитав Кость, не розгинаючись.

— Той, що його баштан поруч з нашим.

— Ну і що? — спитав байдуже і відкинув розпатлане мокре волосся енергійно назад.

— Скаржився, що ти на його баштані зірвав кавуна, — промовила тихо і зупинила погляд на братові.

Кость раптом сіпнувся і зблід. Чистий мрець, тільки збентежені очі поширились в орбітах. На лобі виступила роса.

— Костику, — сполохано скрикнула Галя, — що з тобою? Не хвилюйся, мама не вірить і я божилася, що неправда, а він запевняє, що прутиком сліди міряв.

— А що тато? — запитав, наче з могили.

— Плюнув і пішов, сказав, що ти на такі підлості нездатний.

— Галю! — розпучливо викрикнув, — він божевільний, як він міг це подумати! — і Кость стиснув руками голову.

— Костику! Не сприймай так гостро цього, він же дурний.

Костя трусила лихоманка. Такого ганебного сорому він ніколи ще не мав. В'ялим кроком пішов у другу, незамешкалу хату. Безсило ліг на ліжку, загорнув голову в подушку. Спазма скувала горло і раптом прорвалась істеричним плачем. Гіркі слези огірчення й кривди мочили подушку. Палахкотів думками мозок:

— Зірвати зелений кавун? І він міг про мене це подумати? Така опінія між людьми? О, Боже! Коли б сказали, що він убив чоловіка, зарізав жінку, спалив хату, то, мабуть, він легше переживав би ці наклепи, ніж цю вигадку про зелений кавун. Бо такі вчинки виникають в наслідок якогось конфлікту. Але зірвати зелений кавун може лише дитина, і то нерозумна. Кость підсвідомо засунув руку під подушку, знайшов братів револьвер. Перевірив набої. Рішучо приклав до скроні. Ні, краще в серце, — і переніс до грудей. А може не вцілю? Найпевніше в рот. І він стиснув зубами цівку. Серце гупало, як молот. А мо-

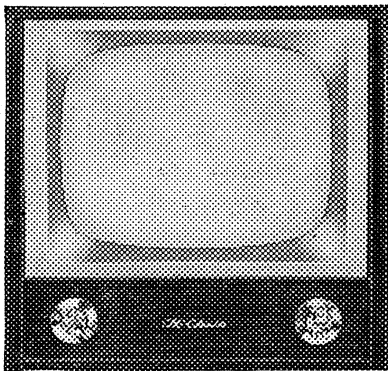
же щось перед смертю написати? — майнула раптом думка. Хапливо вирвав лист паперу, схилився над столом. Олівець скакав, кострубаті літери склалися в розгублені рядки. Вкінці листа поклав невпізнаний йому самому підпис. Зітхнув, як після непосильної праці. Обезсилено ліг і дивився на лискучу сталь синього револьвера. За дверима почувлись кроки. Кость поспішно сховав зброю. Тихо зайшов батько. В його очах світилось співчуття. Підійшов і мовчки твердою рукою торкнувся розкуйовдженого чуба. Кость уперше відчув ніжні пестоші суворих батькових рук.

— Сину, ти дорослий, перейматися безпідставними закидами випадкової людини тобі не слід. В житті ще не такі прикrostі зустрінеш. Привчайся мужньо реагувати на події і сприймай їх не серцем, а холодним розумом. — Сказав і не оглядаючись вийшов.

— Так, він мужній, він даремно себе не згубить. Якщо помирати, то й ворога за собою потягти. Кость схопився з ліжка. Цілий день самотньо блукав по леваді. Не міг добре зрозуміти батькового повчання до кінця...

Коли чорний оксамит неба засіявся золотом мерехтливих зір, Кость, з рушницею під плащем, тихими левадами крався до оселі Пугача. Причистився під кущем ясіну й спрямував цівку рушниці на чотирикутник хатніх дверей. Крізь тремку листву тихо просякало місячне сяйво. Зосереджено гострив зір. Світало. Ніжні промінчики золотого ранку багрянили верхівіття. Сторожко слухав далеке шарудіння коліс, легенький трепіт листви, тихеньку пісню північного вітру, цокіт копит і ще щось невловиме, ніби тужне брєніння душі. Рипнули двері. На курок лягли тремтливі пальці. Щокою припав до цівки. На порозі — Пугач. Повернувся на схід, обличчям до Костя, і спокійно перехрестився. Уста його шептали молитву. Кость безсило опустил рушницю. Боязко рачкував бур'яном до левади. На душі було легко, як після сповіді. Дома поклав револьвер під подушку, рушницю почепив на кілочок.

— Бог йому суддя, — промовив і пішов спокійно працювати.



## BURLACOFF'S FURNITURE

Домашні й бюрові меблі, домашнє устаткування, як:

ЕЛЕКТРИЧНІ Й ГАЗОВІ КУХНІ, ХОЛОДИЛЬНИКИ, ПРАЛЬНІ МАШИНИ, РАДІО Й ТЕЛЕВІЗІЙНІ АПАРАТИ ТА ІНШЕ  
КУПИТЕ НА ДУЖЕ ДОГІДНИХ УМОВАХ У КРАМНИЦІ

BURLACOFF'S FURNITURE

Home & Office Furniture • Electrical Appliances

619 Queen Street West, Toronto — Tel. EM. 8-6812

Інж. А. КРАВЧЕНКО

# “Добровільні переселенці”

(Закінчення з попереднього числа)

Після пережитих на етапах страхіть, таборів обставини видалися переселенцям царством небесним. Місць на нарах виявилось для всіх досить, розташувалися по-родинно, самотні по вікових групах, і хоч колючий дріт навколо табору нагадував про неволю, сяк-так улаштувалися під теплим дахом, вперше на власній шкірі відчувши значення слів советської пісні “молодым везде у нас дорога, старикам всегда у нас почет!”...

За кілька днів по прибутті в табір засланцям видали одяг і взуття, щоправда вживані, але ще цілі. Жінкам так само, як чоловікам, видали ватні штани, фуфайки, рукавиці й валянки. Хворим і обмороженим дали необхідну медичну допомогу.

Добовий приділ таборовика — триста грам хліба, тричі денно гаряча “баланда”. Дітям крім того давали кашу й компот. Несподіванкою для курців була видача “курева” — пачка махорки на чотири особи. Великою радістю для всіх етапників була можливість помитися в гарячій таборовій лазні і випрати білизну.

Крім декількох жінок, що призначалися щоденно по наряду на кухню, де вони звичайною сокирою сікли для баланди мерзлу капусту, — нікого ні на які роботи не посилали.

Хворі й обморожені підлікувалися, відпочили і сяк-так примирилися зі своєю долею, думаючи, що на цьому й закінчаться їх митарства. Але влада думала інакше.

## Знову етап

Уже декілька днів у таборі йдуть якісь таємничі приготування. Ремонтуються сани, підготовується собак і коней, приводяться в порядок лижви. Ніхто з таборян не догадується, в чім справа, поки з дальших приготувань не стає ясним, що підготовляється етап.

Нарешті підготовку скінчено — відібрано сто пар лижвів, тридцять саней і двадцять собачих запряжок. На сани навантажено лопати, сокири, поперечні пилки, лопи, бляха, цвяхи, кілька ящиків віконного скла, котли, відра та інше знаряддя. Завантажено й продукти — печений хліб, бочки з капустою і камсою, сіль тощо. На собачі нарти накладено кілька похідних палаток, похідні аптечки, бідони з бензиною, ящики з патронами і кулеметними стрічками. На чотирьох нартах устанавлюється по кулеметові. Сани й нарти закриваються брезентом, і готовий в путь обоз здається під охорону таборового “Вохра” (таборова збройна охорона з вільнонайманых).

Ввечері в бараках переселенців з’являється таборова адміністрація. Супроводжуючий начальство охоронник подає команду “смирно!” Все навколо стихає. Кинувши погляд на притихлих засланців, начальник повідомляє: “Ваш маршрут ще не за-

кінчений. Тут ви були зупинені для відпочинку й лікування хворих, і завтра вранці направляєтесь далі по призначеному вам маршруту також пішим порядком. Якщо в когось щось не в порядку з одягом чи взуттям — ніч попереду і часу досить, щоб все направити.”

Читач може уявити собі душевний стан засланців, які довідалися, що їх митарствам ще не прийшов кінець. Кинулися з запитаннями до чекістів, з метою з’ясувати — куди ж гонитимуть їх далі? На це була цинічна відповідь: “Про це знає начальник етапу”.

Вранці другого дня чекісти обійшли бараки і вивітали засланців на двір. Чекістська озброєна варта наготові. На плечі кожного сперта пара лижвів. Сани й нарти в повній готовності. Етап вистроюється в оточенні варти і знову розбивається на чотири колони. Начальники колон і весь склад охорони новий, зі старих знайомих тільки один — начальник етапу, майор Літкенс. Етап супроводжує лікар і дві медсестри, з санітарними сумками на плечах.

Формування колон закінчено, чекісти стають на лижви і кожна колона охоплюється тісним кільцем охорони.

Начальник етапу Літкенс виїхав задалегідь.

Всі чотири колони йшли одна за одною з інтервалом не більше кілометра між кожною. Поміж колонами — нарти з кулеметами. Замикають етап кінний обоз і собачі запряжки.

Стоїть ясна сонячна погода, мороз — біля 40 ступенів. По кількох кілометрах дороги етап вступає в смугу наримської тайги. Первісний, переважно шпильковий, ліс — ялина, сосна, піхта, кедр, висота деяких дерев понад двадцять метрів. Корони дерев утворюють суцільну заслону, крізь яку ледве просвічується небо, кругом присмерк і тиша...

Етап іде по сліду, що його лишили сани начальника етапу. В лісі глибокий сніг і, щоб урівнювати нагрузку етапників, передня колона кожних дві години міняє своє місце в етапному порядку, відходячи назад. Обов’язком першої колони є прокладати щось на зразок шляху в сніжній цілині.

Вартові не проявляють особливості суворості до етапників, не чути ні лайки, ні вигуків.

До пізньої ночі йшов тайгою етап, поки об’явили зупинку на нічліг. Чути стукіт лопат — це етапники викопують в снігу глибокі ями, деякі з сокирами в руках ідуть за гіллям. Незабаром у ямах запалали багаття. На викомбінуваних із сучків триніжках кипить вода, вірніше розтоплюється набитий до країв котла сніг. Санітарна собача запряжка об’їздить розположені для ночівлі колони. Лікар питає, чи нема хворих, обморожених;



на щастя, цього разу їх немає.

Проковтнувши належні грами мерзлого хліба й камси, етапники приготуються до сну, загорнувшись хто у що може. Виділені чергові всю ніч підтримують вогонь у багаттях, поповнюючи власними силами запас палива.

На світанку чути команду вартових — “на підйом!” Роздано по 200 грамів хліба і камси, люди попереджені, що це на цілий день, ще в півтемряві етап рухається далі по сніжному сліду саней начальника етапу.

### У глибині тайги

“Чим далі в ліс — тим більше дров”. В глухій тайзі ця поговорка справджується. В глибині тайги все частіше зустрічаються лісові завали. Вирвані з корінням дерева загороджують великі простори, роблячи тайгу майже непрохідною навіть для здорових і витривалих місцевих мисливців-звіроловів. Чого ж можна було вимагати від змучених, обезсилених етапників? Але поблискуючі в руках чекістів автомати нагадують мученикам, що ніщо не всилі змінити їх долі.

У читача може виникнути питання: а як же чекісти-охоронці, як вони переборювали труднощі тайгового походу? Умови походу чекістів і засланців не можна навіть порівнювати. Перш за все чекісти добре й тепло одягнені, охорону ведуть

по-змінно, змінюючись кожних дві години. У вільний від охорони час вони влаштовуються на саних і собачих запряжках і їдуть з деяким навіть комфортом. Супроводжувати етап на лижвах — річ зовсім легка, що не потребує великої витрати енергії. Поставання чекістів не залишало бажати нічого ліпшого, сухарі й бесквіти без усякого обмеження, холодне печене оленяче або ведмеже м'ясо, кожному видається полярний приділ — 200 грамів чистого спирту — в таких умовах труднощі шляху для них просто розвага.

Перед заходом сонця головна колона наткнулася на ведмежі берлоги. Розбуджені звірі почали вилізати з берлог і в рядах колони почався переполох, особливо серед жінок і дітей. Під'їхавши на лижвах, чекісти чергою з автоматів убивають всіх трьох ведмедів. Здобич непогана — чекістам ведмежі шкури, засланцям — ведмедина на вечерю!

Скінчивши поділ здобичі, етап влаштовується наніч. З'ясується, що в тайзі знайшли свій останній спочинок шестеро дітей і троє старих. Півтора десятка обморожених, яким лікар подав першу допомогу.

Дальшого опису переходу засланців через тайгу не робитиму, бо кожен черговий день був подібний до попереднього, як копійка до копійки.

Чотирнадцять діб гнали засланців через непрохідну тайгу. На шляху не зустріли ні одної живої душі, ні одного людського житла, тільки лісові звірі — олені, дикі кози, а іноді й вовки здивовано зустрічали непроханих прибулих. Все живе в тайзі ніби питало: що це за гості і чого їм тут треба? Справді, очевидно від створення світу не бачила тайга такої кількості людей!

На останній зупинці етап як звичайно розташувався на нічліг, з усіма перетвореними вже в звичку особливостями ночівлі в умовах тайги.

Вранці виявилось, що недалеко від етапу розположився в своїй палатці, в охороні провідників-остяків, начальник етапу Літкенс. Викликаним до нього начальником колон Літкенс об'явив, що етап прибув на місце свого призначення і нікуди далі рухатись не буде, що для засланців це “зупинка назавжди”.

### На новому місці

Переказане начальниками колон етапникам, розпорядження начальника спершу було зустрінуто майже з деякою радістю. У кожного вихопилося з полешенням: “ну, нарешті вже кінець нестерпним блуканням по тайзі...”

Але розглянувшись навкіл, люди скоро дійшли до зрозумілого пригноблення. Навколо непрохідна тайга, глибокий сніг, і тільки звіринні стежки нагадують, що в тайзі є й живі істоти; ніхто, звичайно, не припускав, що найближчий населений пункт Васюган у 135-ти кілометрах на північ від нового місця поселення засланців, а найближча залізнична станція Томськ — в 950 кілометрах!

Майже 600-кілометровий перехід в умовах бездоріжжя, через глуху тайгу, потребував немалих жертв. Дітей, підлітків і дорослих недораховано 670 осіб, а обморожених було до 800 осіб, інакше кажучи, з 4000 осіб, що вийшли з Томська, до місця призначення дісталось не багато більше

Відкрито новий склеп ФАРБ І ПАПЕРУ НА СТІНИ

**DUNDAS  
PAINT & WALL PAPER**

1185 DUNDAS ST. WEST

(між Осінгтон і Доверкорт)

Власник: **ВАСИЛЬ УСАТЮК**

Маю у склепі великий вибір доброякісних фарб.  
Даю поради в малюванні, а саме:

- Яку фарбу маєте купити;
- Як її приготувати до малювання;
- Як нею робити.

— Одержите поради на всі процеси малювання! —

від двох з половиною тисяч, а якщо відкинути тих, що через обмороження позбулися працездатності, то цілком здорових ледве чи було більше ніж 1000 осіб. Так на практиці виглядало гасло Сталіна: "Найцінніше у нас — людина!"...

О 12-ій годині дня начальники колон викликали голів родин на нараду. Їх зустрів сам начальник етапу Літкенс.

Його промова зводилася ось до чого: "Ви і члени вашої родини напевно змучені дорогою і вам почало здаватися, що цій дорозі не буде кінця. Можу втішити — ми прибули на місце вашого нового поселення. Думаю, що ви зрозуміли, що краще було поважати радянську владу, ніж кинувши насиджені місця, блукати по безлюдній півночі. За кожною колоною закріплюється покищо те місце, де вона зупинилася. Сьогодні з нашого обозу одержите необхідне вам на перший час робоче знаряддя і завтра зранку починайте будувати собі землянки. Лісу, як бачите, кругом досить, рубайте, пиляйте і будуйте собі житла! Про втечу звідси, я думаю, у вас і думки не буде, якщо я вам скажу, що до найближчого поселення декілька сотень кілометрів, а якщо хтось зробить спробу і буде зловлений — судовий вирок уже готовий — розстріл на місці! З вами я буду тут і надалі, і гадаю, що ми зуміємо знайти спільну мову і завжди порозуміємось. Сподіваюся, що мої слова всім зрозумілі?"

Зібрані мовчанням ствердили, що все зрозуміло, після чого їм дозволено розійтися.

Другого дня було одержане необхідне для будівництва знаряддя — лопати, пилки, сокири й ін., і робота закипіла.

### "Житлове будівництво"

Найтяжчим виявилось підготувати ями для землянок. Земля наримської тайги лежить у смугі вічної мерзлоти, за весну й коротке літо встигає відтанути якихнебудь 20-30 сантиметрів ґрунту, а верства мерзлоти лежить до глибини 1,5 метра. Земля виявилася твердою, як залізо, і єдиним способом розмягчити її було розкладення на поверхні великих вогнищ. Кожен поспішав закінчити будову свого житла, і вже наприкінці другого дня дехто закінчив будівництво. Тут зразу виявилася природня трудолюбність українського селянина!

Землянку закінчено, але немає ні матеріялу для печей, ні скла для вікон. Довелося проробляти в даху діру і опалювати землянку способом наших далеких предків. Вогонь розкладався на долівці землянки і дим виходив крізь отвір в даху. Немає вікон? Вогонь незгасаючого багаття, хоч і тьмяно, але все таки освітлює середину землянки. Навіть не чекаючи кінця будівництва, родини перебираються з снігових ям у нові житла.

По закінченні "житлового будівництва" всі працездатні за наказом Літкенса мобілізуються на будівництво адміністративних бараків — медичного пункту, бараку для чекістів, лазні, кухні та складів. Баракі будуються капітально з оброблених колод, для стелі й підлоги засланці виготовляють дошки, дах укривають толем, у всіх приміщеннях установлені залізні печі, труби з яких вивели через вікна на двір.

## ПЕРЕВІРТЕ СВОЇ ЗНАННЯ

### (3) АНКЕТА "МОЛОДОЇ УКРАЇНИ"

#### 1. Хто це сказав:

а) Втеча від свободи — це страх перед відповідальністю, це бажання перекласти її на плечі інших.

б) Я вірю в людину, яка приймає страждання і творить з цього джерело правди й моральної вартости. Ось чому я сьогодні думаю, що зі страшної полярної ночі таборів примусової праці в Сибіру може вийти хтось, хто поверне зір сліпим...

#### 2. Які відкриття зробив Альберт Айнштейн?

3. Як називається автор відомої книжки про громадянську війну в Іспанії — "Кому дзвонить дзвін"?

4. Коли і в яких обставинах згинув видатний український письменник Юрій Липа?

5. Як називаються головні герої п'єси О. Корнійчука "Крила"?

Відповіді на всі питання цієї анкети можна знайти в статтях, друкованих у попередніх числах "Молодої України".

Умови конкурсу на найкращі відповіді цього річної анкети див. "Молода Україна" ч. 20 і 21.

Це "спец-будівництво" було закінчене протягом одного тижня. За цей відрізок часу викопали три криниці, вода на щастя виявилася на глибині трьох метрів і була цілком придатною для пиття.

Новозбудована лазня зразу ж перейшла на цілодобову нагрузку, понад дві з половиною тисячі осіб, завошивлені за місяць перебування в дорозі, треба було якнайскорше пропустити через лазню й дати можливість випрати заношений одяг. Тяжко уявити собі ту приємність, яку відчули люди, діставши змогу похлюпатися в гарячій воді і відмити зеленим милом бруд на тілі, а, помившись як слід, випрати перетворену потом в грубий брезент свою полатану білизну!

Новозбудована кухня стала видавати засланцям гарячу страву. Спершу вона нічим не відрізнялася від тюремної — зупа з мерзлої капусти, звичайно, без товщів і навіть без картоплі, просто — тюремна баланда! Хлібний приділ був установлений в 300 грамів, однаково на дорослого і на дитину.

Вартова служба охоронників була незабаром скорочена. З вимушеної бездіяльності більшість з них почали полювати на диких кіз, оленів і зайців. Трофейне м'ясо почало поступати в загальну кухню і харчування зразу покращало. Жінки, вільні від нарядів, збирали під снігом клокву, багату на вітаміни й дуже корисну для дітей.

Прибулий з етапом кінний обоз і собачі запряжки за кілька днів були відіслані назад у Колпашево. Для потреб начальника й адміністрації в таборі залишилися дві собачі запряжки, та й ті ледве чи були потрібні — їздити було нікуди, на сотні кілометрів навколо цілковите безлюддя!

Ні одного випадку втечі з табору покищо не було, та воно й зрозуміло, якщо взяти до уваги, що серед таборян не було самотніх, не зв'язаних з родиною, та й від лижника чекіста далеко не втечеш! Так поволі звиклися люди з думкою, що тут вони повинні починати своє цілком нове життя.

Що мав на меті советський уряд, вибравши місцем заслання безлюдний північний район Нариму?

Це був черговий експеримент влади на людському матеріалі. Багатства Наримського краю справді величезні — пушнини, лісу, риби і, звичайно, корисних копалин — невичерпні запаси. Треба було тільки перевірити, чи може людський організм звикнути до суворох умов Наримського краю, а перевірку цю найлегше було зробити на своїх “клясових ворогах”: помруть — не шкода, заощаджено декілька тисяч куль, а виживуть і при звичаються до нових обставин — значить освоєння краю річ цілком реальна!

### Життя стабілізується

Поступово життя засланців набирало стабільних форм. В табір надіслали досконаліше знаряддя для лісозаготівлі та покращили харчування. Дерево заготовлялося тільки вищої якості — згідно з вимогами експортного стандарту. Всі господарські роботи — на кухні, на складах, в адміністративних бараках виконували люди старшого віку, що не могли працювати на заготівлях; ніхто, крім тяжко хворих та дітей до 16 років, від нарядів на працю не звільнявся:

На початку травня начальник таборового управління майор Літкенс скликав загальні збори. Ніхто не сумнівався, що начальство має повідомити щось важливе й невідкладне, бо трудові розпорядження оголошувалися звичайно в наказах по таборі.

Так воно й сталося.

Вже перше слово Літкенса до зібраних викликало загальне здивування.

“Громадяни!” — звернувся він до таборовиків, починаючи свою промову з якоюсь майже лагідною інтонацією в голосі.

Ні сам Літкенс, ні тим більш чекісти ніколи ще не зверталися до засланців з цим, звичайним в нормальних обставинах, словом.

“За постановою ЦК партії і советського уряду”, — продовжував Літкенс, — можу вас повідомити, що злочини, заподіяні вами перед робітничо-селянською владою, вам прощені і в порядку амністії ви звільнені від відбуття кари в трудово-поправних таборах НКВД.”

У лавах зібраних помітний рух, всі переглядаються між собою, мов не розуміючи суті сказаного...

“З сьогоднішнього дня”, — продовжує Літкенс, — “ви вважаєтеся вільними громадянами і відновлені у всіх громадянських правах. Радянська влада вважає вас тепер вільними переселенцями і з сьогоднішнього дня всяка охорона табору касу-

ється. Тут вибрано для вас місце вашого постійного перебування і ви можете тепер приступити до нормального влаштування свого майбутнього. Розбудуйтеся й заводьте господарство. Держава допоможе вам. На будову хат і надвірних приміщень вам буде безкоштовно виданий потрібний матеріал. Приступайте до розкорчовки лісу, кожен може взяти собі таку площу, яку він зможе обробити силами своєї родини, насіння дістанете від держави. Згідно з законом про вільних переселенців, ви звільняєтеся від усіх видів державного сільськогосподарського податку на два роки.”

З сьогоднішнього дня таборове управління ліквідується і вам треба зараз, на цих зборах, вибрати громадську владу — сільську раду. Я особисто лишаюся тут на деякий час, щоб допомогти на початках вибраній вами раді в юридичних питаннях. Голови родин по закінченні зборів повинні з'явитися в таборове управління й дати підписку, що ви поселяєтеся тут в порядку добровільного плянового переселення. Після цього сільська рада може розгорнути свою роботу.

Оце й усе, що я мав сьогодні вам сказати. Чи є якісь питання?” — закінчив свій виступ Літкенс.

Зібрані понуро мовчали, — які можуть бути питання в людей, доведених до стану цілковитого духового заломлення. Не все сказане Літкенсом дійшло до свідомості зібраних “добровільних” переселенців. Зовсім зрозумілим було тільки одне: нікому з них не суджено вже колинебудь вернутися на насиджені місця, на рідну Україну! Думка про це затьмарила все інше, і на запитання чекіста була відповіддю могильна тиша.

Так народилося в глухій наримській тайзі поселення українців-хліборобів — “Нова Україна”...

При виборах сільської ради ніхто кандидувати на голову не хотів, і без ніяких заперечень зборами була схвалена виставлена кимось єдина кандидатура чекіста Літкенса. Парадокс! Недавній кат, жертвами дій якого на етапі були тисячі людей — став уособлювати собою радянську владу і взяв на себе функції захисника інтересів недавніх підневільних!

Після організації місцевої влади почався розподіл земельної площі. На території майбутнього села розплянували вулиці, посередині лишили невелику площу, і будівництво хат розгорнулося повним темпом. Коротке північне літо підганяло кожного закінчити будову своєчасно, щоб зустріти зиму в новій, теплій хаті.

\* \* \*

У околицях поселення знайшли поклади глини, і жінки та дівчата зайнялися виробництвом цегли-сирівцю, глину в ямах вимішували голими ногами.

Зрозуміло, кожен намагався надати будові вигляду української хати. Стіни всередині дому обмазувалися глиною, нею ж вкривали й стелю. Особливу увагу приділяли будові української печі з лежанкою, що так тривко ввійшла в побут українського селянина.

Знайшлися, звичайно, серед будівників і столярі, що виготовили потрібну кількість дверей та віконних рам. Не було особливою проблемою й виробництво нескладних селянських меблів. Кожен зробив собі власними силами столи, лави. Досвід-

ченіші майстри робили стільці і навіть шафи.

Ще з кінця осені з'явилися серед засланих мисливці за пушниною, яку радо приймала база "Сибторгу". Звичайно, ніякої вогнепальної зброї ніхто не мав. Полювали при допомозі капканів. У розставлені наніч сільця й капкани попадалася непогана здобич: зайці, дикі кози, а іноді й лисиці.

### "Щедрість" радянської влади

В постанові советського уряду про добровільних переселенців сказано, що сільські господарства переселених у далекі місцевості СРСР звільняються від сільськогосподарського податку протягом двох перших років. Але советський закон — одне, а советська дійсність — друге. Після збору врожаю переселенців таки змусили заплатити податок, не взявши до уваги навіть того, що це перший, після тяжкої нелюдської праці, врожай і що кожному треба мати якийсь запас на зиму.

На початку 1932 року переселенці були приємно здивовані вісткою, що для них прибуває транспорт племінної худоби та домашньої птиці. Після розподілу прибулої худоби й птиці, на кожне господарство, залежно від кількості членів родини, припало по 1-2 корови, коні та по декілька свиноматок і овець. Кожне господарство одержало також по кілька штук птиці.

Чим же пояснити таку щедрість советської влади у відношенні до бувших "ворогів народу"? Справа в тому, що природні умови Наримського краю, не зважаючи на суворість зими, все ж сприятливі для тваринництва. Поставивши собі завданням розвиток тваринництва в Наримському краю, советський уряд, самозрозуміло, міг опертися лише на українців-переселенців, працьовитих і досвідчених господарів, а не на місцеве, що займалося в основному мисливством, населення.

Придбавши худобу й птицю, кожен господар постарався до наступлення морозів збудувати теплі хліви, приготувати потрібну на зиму кількість кормів. З допомогою "Сибторгу", що привіз достатню кількість коліс і вісей, кожне господарство забезпечилось власним транспортом. Змайструвати ж на зиму сани справа не складна для кожного сільського господаря.

Весною 1933 року всі сили переселенців були кинуті на розробку цілинних наділів, і до кінця травня були засіяні значні масиви землі житом і вівсом.

За короткий час село Нова Україна стало розсадником племінної худоби для цілого Наримського краю. В селі стали з'являтися представники різних краєвих організацій і обласних науково-дослідних інститутів — агрономи, зоотехніки, ветеринари, наукові робітники і навіть професори інститутів сільського господарства. Багато чим зацікавлені були ці екскурсанти, але й багато практичних порад дістали від них господарі по тваринництву, рільництву і заготівлі корму.

Читаючи опис умов нового життя переселенців, читач може подумати: "Не така вже й погана радянська влада! Он бувшим ворогам народу пішла у всьому назустріч, і за пару років повернула їм все, що свого часу забрала на батьківщині! Правда, морально переселенці перетерпіли немало, але

тепер їх влада приголубила, як рідна мати!"

До такої думки можуть прийти тільки ті люди, які не знають нутра советської влади і напрямних комуністичної партії — в Советському Союзі всі повинні бути рівні, не в правах, звичайно, а в своїй бідності...

Виняток становить тільки класа нової советської і партійної аристократії.

Як буває іноді в природі — і серед ясного неба гримить грім! Не встигли ще переселенці-українці як слід опам'ятатись після пережитого, як їх чекали вже нові нещастя. Якщо з 1932 по 1934 р. податок брали тільки з урожаю хліба і овочів, то з 1 січня 1935 р. був уведений податок з тваринництва. З кожної корови, незалежно від удою, треба було здати за рік 300 літрів молока, з кожної одиниці рогатої худоби 60 кілограмів м'яса і 20 кг. з кожної свині, з кожної вівці — 10 кг. м'яса і 3 кг. шерсті. Від кожної курки треба було здати 160 яєць на рік. За ці продукти держава платила: літр молока — 15 копійок, м'ясо свиняче — 85 коп. кілограм, бараняче — 65 коп., кілограм шерсті — 1 карб. 20 коп. Крім того провадилася кампанія "добровільної здачі" продуктів сільського господарства в порядку перевиконання плянів, по таких цінах: м'ясо рогатої худоби — по 50 карб. за центнер (100 кг.), м'ясо свиняче — 75 карб., м'ясо бараняче — 60 карб., жито — 10 карб., шерсть — 3 карб. за кілограм, яйця — 50 коп. за десяток, молоко — 75 коп. за літр.

А які ж були ціни на промтовари, речі домашнього вжитку і сільськогосподарські знаряддя?

В магазинах сільської кооперації — а від них селянин був у цілковитій залежності — треба було заплатити за паперове вбрання 100-150 карб., за звичайні валянки від 40 до 50 карб., за козушок понад 100 карб., літер керосину продавався по 1 карб., кілограм цукру по 1 карб. 75 коп. і т. д.

Якщо проаналізувати державні ціни на продукти, що їх здає державі селянин, і ціни на промислові вироби, що їх продає держава сільському населенню, то стане ясно, що це не торгівля, а грабунок серед білого дня.

### І знов колгосп...

Колективізація остяцьких господарств зустрічала великі труднощі.

Для розв'язки цієї проблеми з обласних і районних центрів були вислані відділи пропагандистів, які вмовлянням, а то й погрозами заставляли місцеве населення вступати в колгоспи.

Дійшла черга і до Нової України. Більшість селян ставили упертий спротив колективізації, подаючи на зборах голоси проти, і багато з них знову поплатились своїм життям, загинувши в застінках НКВД і в концентраційних таборах.

"Ліквідувати куркуля, як клясу!" — наказав Сталін.

"Якщо ворог не здається, його потрібно знищити!" — підказав йому шлях боротьби, продавши свою совість ворогам людства комуністам, Максим Горький.

Уцілілих українців-переселенців советська влада вдруге ограбувала, силою загнала в колгоспи, перетворивши їх у безправних батраків держави.

Вол. ШЕЛЕСТ

**ДЕСЬ БІЛЯ ЧОРНОГО МОРЯ...**

(Синові)

Син заснув. Заслухавшись у казку-розповідь, він схилив свою маленьку, ще дитячу, голівку на розшиту кольоровими узорами подушку, заснув безтурботним сном дитини, яка ще не вдумується у глибші причини існування, а живе в своєму маленькому дитячому світі з сонячними ранками, з дзвіночками-піснями, з надіями на щось, чого ще не може пояснити, збагнути, вирізнити з багатого збору дитячих бажань, бо ще не має своєї самостійної стежки в життя. Не йде нею, а як супутник, тимчасовий супутник, тримаючись за руки батьків, підстрибує і слідує разом з ними до того місяця, де умовний дороговказ покаже напрям самостійного мандрування.

І тоді залишаться позаду материнні пестощі, пухнасті ведмедики, віддалені дзвіночки дитячих голосів — відгомін юности. На перехресті умовного роздоріжжя залишаться повних чи не повних два десятки літ, а спереду — покручений, незнаний шлях, зітканий зі складних протиріч: чергування успіхів з невдачами, гіркоти з веселістю, обманних бічних доріг, які починаються розквітлим тюльпанами обабіч, а закінчуються хисткими дір'явими мостами, перекинутими зловмисними руками через головокружні провалля.

Треба їх перейти. Обминати наставлені пастки-сільця. Пройти обережно з піднятою головою. Просуватися вперед постануть Верокієвого Кондот'єра, що дивиться примурженими очима вперед, на свою вперту думку. Пройти й не уникати боротьби, навіть її найтяжчої форми — боротьби із самим собою.

Дивний зміст існування. Дивний і дивний з тим цікавий. Понадзмісловий. Життя — багатозначне слово. Всього п'ять літер, а так багато, багато змісту.

Життя — процес часобігу, протягом якого доля підхоплює колись немовляти і гонить її по всіх усюдах до того часу, поки чиясь невидима рука не зробить підрахунок літ, підкреслить їх рисою та подасть знак, що призначене число вичерпане. І що ж? Хтось залишає маєтки своїм нащадкам, хтось славу, яка стає прикрасою і гордістю роду, а хтось злидні й борги. Невидима рука, що розприділяє щедроти, не стукає в кожні ворота. Комусь призначено більше, комусь менше, а декому взагалі нічого. Так було, так є і так буде до того

часу, поки крутиться земля і доки сонце робить свій вічний колообіг.

Народжуються, вмирають і знов народжуються покоління. Родові кущі розростаються, випускають нові пагініці. Зростають за той час, як зими чергуються з веснами. Квітнуть і зростають свій цвіт, щоб дати місце молодим пуп'янкам, з яких виростуть нові гілки.

\* \* \*

Син спить. За вікном відгулює свої останні дні березень. Спить і марить сні своєї четвертої весни. Можливо йому сниться край, про який розповідав батько у казці. Край, де за тисячами морських і суходільних миль весна розмальовує зеленню причорномор'я. Де розлогий степ простелив свій ковильний килим аж до мілководдя, де у балках і річкових розливах, в пелені ранкових туманів, колишуться привиди великих предків-запорожців, і тисячами неясних шумів перешіптуються про минулі герці й походи на Кідрос, Зарпану і Синопу та Захід, Північ і Схід. Де у темну, горобинну ніч у Чорній долині збираються духи вигублених українських татарчат і кличуть грізну тінь Сірка на суд історії, щоб запитати його "За що"...

Казковий, чарівний Край. Бувальщина... легенди... ніжні і піднесені звуки-тони, як заторкнуті струни бандури. То степовий своїм леготом котиться по землі, колишучи верхи ковели, катрану, горицвіту та кущів бабчука і сірого рокитника. Причорноморщина. Степ. Море. Підгір'я Кавказу. Кримські водограї і кіпариси. Сонце. Легенди... Легенди... Тихий відгомін далекого минулого. Незрозуміла мова-поклик. Прислухається до тієї мови дебелий плугатар-гречкосій; мандрівний вершник; моряк-чорноморець; дівчина з коромислом біля криниці. Та не всім зрозумілі звуки таємничої мови.

Дрімає і ледачіє степ. Дрімає, а залізні машини вивертають землю. Копають нові й нові канали. Споруджують нові будови індустріальних гігантів. Комбайни перетворюють простір на хлібородні лани. Законується степ. Тратить свою первісну волю. Приневолюється віддавати свою поверхню на різання гострими лемешами. Залишаються вільними тільки блакитна димка неба і вітер-степовий.

Іноді й лютує степ. Особливо тоді, як з турецького побережжя по дме південний вітер. Грізною силою своїх грудей наведе вітрила корабликів та рибачих шхун на Чорному

морі. Горе тоді заблуканим рибалкам. Лютує вітер на морі. Посилає на морське дно душі зухвалих і слабодухих. Бурлить. Скочує у вали запінені хвилі, женучи їх до берегів. Летить далі степом. Утікає у найглибшу комірку запізнений ховрашок. Спішить до свого житла плугатар-гречкосій. Опускається жайворонку у гніздо і розпростертими крильми втримує рівновагу, прикриваючи своїх жовтодзьобих потомків.

Тоді пробуджується з дрімоти степ. Лютує. Креше громовицями. Показує свою силу, та не довго. Розвіються хмари. Сонце осушує вогкі стебла, а вітер лягає в балку на спочинок, або мандрує на Азов, а далі підгір'ям до верхів Кавказу, а там через Араратську долину, через виноградні тераси, півкругом, назад до Туреччини, щоб наколотись на зубчасті мечеті у Бафрі Сіді чи Абані й чекати часу, поки Алах не благословить до чергового походу на Північні береги.

Там, у закутку Причорноморщини, розростається великий рід. Чесно працював на своїх земельних наділах та споживав дорібок своєї мольної праці. В міру того, як часто вистукували закабулки на весіллях молодих пар, а потім розливалось мед-вино на хрестинах новонароджених членів роду, — роздріблювалися усе на дрібніші частки земельні наділи. Бо ж треба було обділити кожного дорослого члена. Дати йому засоби для життя. Бери, працой, насолоджуйся, але й не забувай, що на зміну старечим, втомленим рукам мусить прибувати молоде поповнення. Усім знайдеться місце під небом.

Були часи, коли треба було відриватися від праці і йти обороняти успадковані від прадідів посілості. Важкі часи. Декому не пощастило вернутися додому. Його тлінні останки склалися в ту ж землю, що своїми життєдайними соками давала основу для життя і розвитку. Із землі вийшов, у землю й повернешся" — так написано в книгах мудрости. Деякі члени роду шукали цілинних земель і відходили від рідного гнізда. Творилися нові поселення. Знов вистукували закабулками, лилися вина. Благословляли землю і все те, що росло на ній. Вітали новонароджених і з сумом проважали тих, що після трудових десятиліть відходили на вічний спочинок.

В тому сонячному краю прийшов на світ і я. Там розснано марево найкращих і неповоротних дитячих снів. По травах розсіяно пляни великих надій, які не здійснилися. Довелось рано познайомитися з горем і разом з своїми однолітками переживати хмурий час повоєнного ли-

“Те, що одна людина уявляє, друга може здійснити”.

## ЖЮЛЬ ВЕРН ЦЕ ПЕРЕДБАЧАВ

(До 50-річчя смерті видатного письменника)

Року 1880-го високий, з руськими борідкою та волоссям, чоловік попросив авдієнції у Міністра освіти в Парижі.

Міністр кинув іронічний погляд на мапу, всміхнувся і, показуючи на крісло, запропонував: — Сідайте, будь ласка, месье Жюль Верн! Всі ці подорожі, що ви їх довершили, мабуть вас страшенно змучили.

І справді, Жюль Верн мусів би бути доведений до знесилення: Він зробив багато подорожей довкола світу, з яких одну за 80 днів, він переплив 20000 льє під морями, він мандрував на місяць, обслідував центр землі, побував у африканських людодідів та у червоношкірих дикунів на берегах ріки Ориноко, і т. д., і т. інше.

Одним словом, було мало місць на мапі всесвіту, які б він не знав, як свою кишеню — принаймні Жюль Верн — романтик. Бо Жюль Верн — людина, на протязі 40 років майже не залишав маленьку кімнатку на горіщі свого дому в м. Ам'єн, пишучи по дві книжки річно.

Він був великий мрійник і пророк. Задовго перед тим, як було створене перше радіо, він вигадав телевізію, яку охрестив “ФОНОТЕЛЕФОТО”, його аеростати літали 50 років раніш, ніж брати Райт. Мало

існує “чудес” нашої епохи, які б не передбачив цей чоловік минулого століття: підводні човни, літаки, неонове освітлення, кліматизоване повітря, танки, хмародери і т. д., й т. п. Жюль Верн був, без сумніву, батьком наукового роману.

Він описував винаходи майбутнього так докладно, що наукові товариства серйозно дискутували над ними, а визначні математики тижнями перевіряли його розрахунки.

Всі ті, що завдяки йому діставали надхнення на довершення “чудес”, склали справедливу подяку Жюль Верну.

Адмірал Бірд, після свого славетного перельоту над північним бігуном, підтвердив, що він лише наслідував Жюль Верна. Сімон Лейк, піонер виробництва підводних човнів у США, визнає з першого речення своєї автобіографії: “Жюль Верн керував усім моїм життям”.

Август Пікард, визначний дослідник земних глибин, Марконі — батько радіо та багато інших признають Жюль Вернові заслугу в самому головному — наставленню їх на вірний шлях.

Письменник прожив досить довго, щоб побачити здійснення чималої кількості своїх фантазій, і він вважав це зовсім природнім явищем.

“Що одна людина уявляє, інша може здійснити”, — казав він.

Жюль Верн народився в 1828 році, біля м. Нант, у Франції. В той час минуло лише сім років після смерті Наполеона, Велінгтон був прем'єром Англії, залізниця існувала тільки 5 років і пароплави, перепливаючи Атлантик, запасалися також вітрилами, щоб бути забезпеченими на випадок прикрих еventуальностей, які частенько траплялися з паровими машинами.

Коли Жюль мав 18 років, він підкорився волі батька й поїхав у Париж студіювати право, не зважаючи на те, що мав багато більше здібностей та нахилу до поезії й театру, ніж судової праці.

У той час це був розумний, але нерозважний та повний фантазії молодий чоловік. Одного вечора, сумуючи на прийнятті, Жюль вирішив відійти і не знайшов нічого кращого, як з'їхати з другого поверху верхи на перилах. Внизу він натрапив на живіт якогось грубого незнайомого, що йшов догори. Замість вибачення замріяний Жюль висловив першу думку, яка прийшла йому в голову:

— “Чи ви вже вечеряли, месье? — запитав він у своєї жертви.

Незнайомий відповів, що він дійсно смачно повечеряв нантівською яєшнею.

— Пхе! — заперечив Жюль. — В Парижі ніхто не вмє її добре приготувати.

— А чи ви зуміли б це зробити? — запитав іронічно грубий чоловік.

— Алез, пане, я ж з Нант! — скрикнув весело Жюль.

— Якщо так, то приходьте до мене вечеряти в майбутню середу, але... ви будете смажити яєшню.

Так зродилася приязнь між Жюль Верном та автором роману “Три Мушкетери”. Ця зустріч з Олександром Дюма підбадьорила молодого чоловіка в його намірі писати. За порадою свого нового приятеля він вирішив зробити для географії те, що Дюма зробив для історії.

В той час батько Жюль Верна, незадоволений, що син занедбав науку, перестав надсилати йому гроші. Жюль знайшов незначну працю в театрі. На протязі декількох слідуєчих років він мусів підтягнути свій пас.

“Я їм біфштекс, який ще два дні тому тягав фіякр вулицями Парижу” — писав він, жартуючи, своєї матері. І конфіденційно говорив товаришеві: “Мої панчохи подібні до павутини, в яку без труднощів міг би вгорнутися гіпопотам”.

Цей гарний хлопчина з наївним виглядом скоро закохався та одружився. І лише тоді завдяки допомозі батька, що вернувся до кращого настрою, він дістав ліпшу пра-

холіття. Десь на перелазі зродилося перше кохання. До вінців келиха юности піднялося шумуюче вино... Та не вистукували закаблуки... їм судилося інше призначення — штовхати в підбоки степового скакуна. Топтати курні шляхи й дотримувати кроку разом з тисячними колонами людських ніг. А потім рахувати верстви втомлених мандрів по брукованих шляхах чужини — далеко, далеко від рідних берегів.

Кохання не можна посылати на віддаль, а щастя не здогнати й найшвидшим бігом. На тілі нинють сліди походів. Підкрадається старість і злегенька посріблює скроні...

У такий час зроджується туга за минулим. Пригадуються старі легенди про походи звияжних лицарів. Про каравели з нап'ятими вітрилами, що неслися по запінених хвилях морів і океанів, шукаючи пригод, незаних островів, жагучого кохання острівних, огнеоких красунь. Про титанів, які за свої вчинки були покарані богами і перетворені в каміння.

Голубиними зграями пролітають

думки. Невідоме то спалахує усміненою надією попереду, то засновується темними хмарами і покриває обрії.

І не знати, коли пропіють півні і скінчяться північ, а з нею й доба, що плодила рабів і калік, і коли наступить надрання.

\* \* \*

Кажуть, вже почалася весна у нашому краю. На кущах і деревах набрякають бруньки, і ось-ось з невеличких клейких трубок розвинеться пишний, зелений листв'яний убір, що прикрасить гілля. Прилетять солов'ї і в міжгіллі моститимуть гнізда та співатимуть, щоб своїм голосом приєднатися до весняної мозаїки звуків. Хтось зупинить свою ходу біля перелазу... і на мить замислиться... Весна... колись давно... багато не вернулось наших... Не одна бабуся старечими руками поставить свічку перед іконою Хоронительки Миру людського, шепочучи молитву за синів і небачених внучат, що народилися десь далеко-далеко...

цю в фінансовому бюро. Матеріальне становище Жюль Верна значно поліпшилося і він з новою енергією взявся до писання. Від шостої години ранку він сідав за стіл і накреслював науково-популярні статті для дитячого журналу. О 10-й годині він одягав тісне вбрання ділової людини і направлявся в бюро.

Перша його книга мала назву "П'ять тижнів на аеростаті". П'ятнадцять видавців від неї відмовились. Розлючений Жюль кинув її в огонь, але дружина змогла її врятувати та переконати його ще раз спробувати щастя. І шістнадцятий видавець узав рукопис.

"П'ять тижнів на аеростаті" скоро стала одною з найпопулярніших книжок, яку перекладено майже на всі світові мови, так що року 1862, на 34-му році життя, її автор став визначним письменником, кинув бюрову працю та підписав контракт, зобов'язуючий його писати два романи річно.

У своєму черговому творі "Подорож до центру землі" Жюль Верн посилав своїх героїв у гирло вулкану, десь в Ісландії. Після тисяч пригод вони, завдяки витікаючій лаві, дістаються на поверхню землі... в Італії.

Все, що в той час наука знала або передбачала про підземні властивості нашої планети, було в цій книжці з додатком цікавих пригод. Читачі не могли вийти з дива, а Фердинанд Лесепс, який якраз скінчив будову Суецького каналу, був так вражений, що доклав усього свого впливу, аби нагородити Жюль Верна орденом "Легіону Чести".

З народженням сина Верни залишили Париж і переселилися в м. Аме'н. Тепер фортуна була по їхньому боці. Жюль купив собі чудову яхту та замовив будинок з високою вежею, де й влаштував свою кімнату, що була подібна на кабінку капітана. Це там довкола мап та книжок він провів останніх 40 років свого життя.

Найбільш знаний роман Жюль Верна є, мабуть, "Довкола світу за 80 днів". Коли цей роман друкувався частинами в журналі "Le Temps" (Час), то пригоди його героя Філеаса Фогга, що намагався здійснити кругосвітню подорож за 80 днів і цим самим виграти залог, — викликали таке зацікавлення, що кореспонденти Лондону та Нью Йорку регулярно кожного дня пересилали до своїх газет останні вчинки цього неіснуючого англійського мандрівника. Люди сперечалися щодо шансівчасного повернення Фогга до Лондону, в той час, як Жюль Верн вміло тримав усіх у захопленні та чеканні. Коли Фогг дістався нарешті до свого "Клубу Реформи" в Лондоні, перед ним ли-

шилося лише декілька секунд:

"57-ї секунди, якраз перед тим, як стрілка годинника мала визначити фатальний час, двері салону відчинились і Філеас Фогг показався на порозі, кажучи своїм спокійним голосом: "Ось і я, панове".

В "20000 лье під морями" Жюль Верн описує підводний човен "Наутилус", який мав таке устаткування, як теперішні наймодерніші підводні човни та який міг увесь час перебувати під водою, як теперішній американський атомовий підводний човен, ім'я якого також "Наутилус".

Останні роки Жюль Верна не були дуже щасливі, Французька Академія відмовила йому крісло, хоча він був найкращий та найпопулярніший письменник своєї доби.

Далі доля остаточно від нього відвернулася, він захворів на діабет, в наслідок чого загубив зір та став майже глухий.

Останні книжки Жюль Верна позначені песимізмом та побоюванням приходу тиранів і тоталітарних режимів.

Жюль Верн помер в 1905-у році, і цілий світ відзначив його похорон. Видно було навіть тих, що раніше глузували з нього.

Французька Академія в повному складі, дипломатичний корпус, спеціальні репрезентанти більшості країн світу та численна кількість народу йшли за його труною.

Але в масі виголошених над його могилою промов Жюль Верну напевно найбільше сподобалися б ці два речення французького журналіста:

"Старого оповідача казок уже нема! І це так, наче б ми довідалися про смерть Святого Миколая.

За "Селекціон" подав  
Ю. Примак

## ФАРБИ

найліпшої якості знаних  
фабрик GLIDDEN, O. P. W.

і ін.

ТАПЕТИ

у великому виборі купите найліпше в українській крамниці

**METROPOLITAN  
PAINT & WALLPAPER  
CO.**

823 Dundas St. West,

Toronto, Ont. EM. 4-6597

## BATHURST

HARDWARE

УКРАЇНСЬКИЙ ЗАЛІЗНИЙ  
СКЛЕП І СЛЮСАРНЯ

Склад фарб, замків та виріб  
різномірних ключів.

ІВ. ЛІЛІЦАК

344 Bathurst St.

Tel.: EM. 3-4884

## АЛЬФА

найбільша українська крамниця меблів  
і домашнього устаткування пропонує  
у великому виборі:

● МЕБЛІ І ХОЛОДИЛЬНИКИ

● ЕЛЕКТРИЧНІ Й ГАЗОВІ ПЕЧІ

● РАДІО Й ТЕЛЕВІЗІЙНІ АПАРАТИ

та всякі інші предмети домашнього устаткування.

Найкращий товар по найнижчих цінах!

**ALPHA FURNITURE COMPANY**

735 QUEEN ST. W., TORONTO, ONT.

Tel.: EM. 3-9637

## ДЕКІЛЬКА ЗАВВАГ І ПОРАД СТАРШИМ ОДУМІВЦЯМ

“Дім — це джерело найбільшого впливу на життя людини...” Дж. Сутерленд

“Я пам’ятаю, як одного дня пані Олдтавер розмірковувала — напівжартом, напів-поважно: — “Краще якийнебудь шлюб, ніж цілком жодного”. На це тато Мауди дуже поважно відповів: — “Краще жодного шлюбу, ніж якийнебудь, що є хоч трохи гіршим за найкращий”. (п-а Малок. Із книги “New every morning”).

І тато Мауди сказав велику правду. У нашому житті не один діє згідно з рецептом п-і Олдтавер, байдуже — дівчина це чи хлопець. Деякі роблять це з остраху, щоб не лишитися “старою панною”, чи “старим кавалером”, а інші просто не задумуються, мовляв, “якось то буде”.

Мені доводилось нераз чути розмови старших людей, а то й моїх ровесниць і ровесників, про справу вчинання, про взаємини молодих між собою та взагалі про обов’язки, які беруть “він” і “вона” у даних випадках. Бували дуже цікаві й змістовні розмови, а бували й такі, що просто доводилося дивуватись, що існують особи з такими дивовижними поглядами на справу одруження.

В 193.. роках, в одній старшій класі німецької хлоп’ячої гімназії, підчас лексії психології, вчитель запитав учнів, чи в подружжі чоловік шукає собі товаришку у вірного друга, чи просто жінку. На велике здивування й переляк учителя, більшість (80%) учнів заявило, що “жінку”. Вчитель підняв алярм. Але... Це було в роки розквіту Гітлерової влади. Готуючись до війни й осягнення своїх задумів, “фюрер” бажав зросту німецького населення, тому треба було “жінок”, а не “вірних товаришок”. Спроби вчителя виховати молодь з кращими поглядами на родинні справи не мали успіху.

Мені здається, що подібне лихо існує й серед нашого суспільства, особливо молоді. Чи звертають батьки на це увагу? В більшості — ні! Чи школи роблять щось у цьому напрямку? Також ні!

Кинутий Роуз Клівленд клич: — “Найперше придбай родинний дім! Байдуже, що ти робиш. Почни з родинного дому і завжди повернись до нього!” — не знайшов підтримки й відгуку. Правда, дехто почав думати над цими справами, але... їхні бажання лишилися тільки мріями, бо лише у своїх мріях почали виховувати й перевиховувати молодь.

В журналі “Better homes and gardens” в 1952 році появилася дуже цікава стаття Мерджері Голмс під назвою: “Що сталось з дівчиною, з якою я одружився?”

Вищезгадана авторка підійшла до справи дуже поважно й реально. Хоч, на її думку, більшість жінок добре справляються зі своїми обов’язками вдома, з дітьми і в громадських справах, однак, вона сумнівається, чи у певних випадках, коли треба виявити справжнє зрозуміння й увагу до своїх чоловіків, чи дружини це роблять. Причиною цього М. Голмс вважає нереалістичне підготування дівчат до подружжя. Переважна більшість з них вірила, що їхнє життя й надалі буде пливти безжурно, а їх краса ніколи не в’янути. Більшість молодих дружин замість прийняти своїх милих і переважно гарних мужів такими, якими вони насправді є, часто через свою наївність і впертість перебувають у любові з князьками фантастичних оповідань. І вони намагаються перетворити свого спантеличеного партнера на такого князька, що цілком неможливе. Вони, як каже М. Голмс, впали жертвою ще одної ілюзії, і то смертельної.

“Перед тим, як голосно нарікати на свою долю, кожна жінка повинна чесно спитати себе: — Хто — я, чи він має краще з подружжя?”

Хоч жіноцтво бере немале зобов’язання на себе: виховувати дітей, прибирати, мити, прати, прасувати, варити, шити й т. д. але для цього існують у теперішній час такі вигоди й упрощення, що робота ця тепер набагато легша, ніж у давніші часи. Крім того, немає таких законів, які б вимагали цих робіт від жіноцтва. Тим часом чоловік стає “економічним невільником” від хвилини, коли підпише шлюбні папери. Він стає зв’язаним не тільки з дівчиною своєї мрії, але й зі своїм “бюром”, станком чи то іншою працею, яка його та родину утримує. Бо “морально і законно він один є відповідальним за несення тягару родини — дружини й дітей. Одна лише смерть звільняє з цього обов’язку, бо навіть розлука чи розвід далі той тягар продовжує...”

“Коли жінки в більшості перебувають під постійним тиском моди, чоловіки знову ж підпадають постійно фінансовим тискам і то куди б вони не повернулись”. Не тільки на обов’язку чоловіка лежить тягар щоденного життя, але й вигоди, як те життя уліпшити, як провести вакації, купити авто, охолодити влітку хату — зимою ж знову

огріти й т. д. Не диво, що більшість чоловіків часто закопуються у фінансових рахунках, замість провести цікавіше вечір з дружиною. Не диво, що навіть у вільні від праці дні чоловіки радше віддаються роботі, ніж беруться за кошик, щоб поїхати на лоно природи.

“Це правда, що багато чоловіків часто вважають любов жінок за дарунок, але жінки також часто вважають за дарунок відповідальність чоловіків, яку вони беруть на себе задля них”.

М. Голмс радить усім дружинам бути вдячними за кожную найменшу добрість, виявлену до них з боку чоловіків. Не тільки дякувати їм словами і вчинками, але й похвалити їх перед дітьми, батьками і знайомими. Більшість чоловіків хочуть відчутти пошану до них і що вони є бажаними для своїх дружин і дітей. Коли чоловік змучений, коли він журиться чимсь, або коли він прийшов з праці хворим чи з додатковою роботою вдома, то що він потребує в такому випадку — це лише зрозуміння, яке дружина повинна виявити йому, чи то в словах, чи в ділах. “Дружина, яка виявить це зрозуміння, не потребує турбуватись за романтику подружжя. Вона не тільки матиме цю романтику, але навіть краще: хлопець, що одружився з нею, буде цінити її понад усе”. Таким висновком М. Голмс закінчує свою статтю.

Колись одна з жінок сказала: — “Я волю бути звичайною жінкою, ніж поводитись, як королева”. В цих кількох словах укладено великий зміст. Чи не мусить він бути гаслом кожної жінки?

Представник німецького екзистенціалізму Карл Ясперс заявив: — “Від того, як кожне з нас зокрема діє, залежать дії організації, партії і держави, до яких ми належимо. Тому звернімо увагу на нашу щоденну поведінку у своєму родинному домі, бо це і є дійсним джерелом світового порядку”.

Тож привчаймось плекати порядки, компроміси та узгіднення в своєму власному родинному колі, а це напевно стане підставою ширших порозумінь і зв’язків серед нашої громади.

П. П.

**Від редакції:** Редакція охоче дасть місце іншим голосам на цю тему, якщо вони будуть речеві та висловлені в належній формі.

**ЧИ ВИ ВІДНОВИЛИ ПЕРЕДПЛАТУ  
НА ЖУРНАЛ У 1955 РОЦІ?**

**ЧИ ПРИЄДНАЛИ ВИ “МОЛОДИЙ  
УКРАЇНИ” БОДАЙ ОДНОГО НОВОГО  
ПЕРЕДПЛАТНИКА?**

## ДО ОГЛЯДУ ШКІЛЬНИХ ПІДРУЧНИКІВ

(Коротка рецензія)

Видавництво "Нові Дні" у 1954 році обдарувало українські початкові школи на чужині низкою цінних видань-підручників, у чому насправді відчувалась велика необхідність. Це такі: Л. П. Дєполович — БУКВАР; П. Волиняк — "БАРВИНОК", читанка для 2-ої класи; П. Волиняк — "КИЇВ", читанка для 3-ої класи; П. Волиняк — "ЛАНИ", читанка для 4-ої класи; П. Волиняк — "ДНПРО", читанка для 5-ої класи. Крім цього видано ряд збірок для дошкільнят.

Сьогодні я зупинюся лише на оцінці БУКВАРЯ — Л. Дєполович.

БУКВАР Л. Дєполовича, підручник для 1-ої класи (для першого року навчання) в українській школі. Розмір — велика вісімка, сторінок 100, друковано чітким шрифтом, на гарному папері, багато ілюстрований; змістовний, добре опрацьований.

У Букварі додержано педагогічно-навчального та виховного принципу. Послідовний перехід від знаного дитині — до незнамого; від легкого — до важкого; добре урахована психіка дитини відповідного віку; матеріал подано цікавий для дитини, що поступово поширює дитячий кругозір, зацікавлює дитину й викликає бажання докладно пізнати своє оточення, близький до внутрішнього та зовнішнього життя дитини.

Цілком педагогічно побудований БУКВАР у справі розвитку усної мови учня-початківця: учні мають нагоду розповідати за малюнками (а малюнки переважно подані з дитячого життя); за словами (з поданих слів будувати речення та короткі оповідання); подані відповідні вправи для розвитку мислення — здогадування та розгадування; оповідання подані короткі, за винятком 2-3-х довших, за якими виникатимуть дитячі спогади, а відтак бажання розповісти подібне з свого власного життя і т. д.

Забезпечено тут і розвиток пам'яті, зокрема слухової, зорової та моторової. Не упущено і розвиток дитячої уваги, чуття та розумові вправи. Дотримано в БУКВАРІ й пов'язання матеріалу попереднього з наступним.

Відповідно педагогічній вимозі забезпечено й належний друк: спочатку великий шрифт, потім менший і, врешті, цитеро — це при всякому освітленні не стомлює дитячого зору.

Цілком педагогічно подано тут і

розвиток письма та краснопис. Правда, на жаль, подано в косих лінійках, а тут, у Канаді, здається подібних зошитів нема... Тому треба було подати, в такій же поступовості, письмо і без косих лінійок.

Автор БУКВАРЯ, як видно, намагався укласти підручник за циклами: а) Дитяче життя; б) Родина; в) Село, поселення, чи місто; г) В природі — городі, садку, лісі, на полі, на річці, у повітрі і т. д.

Правда, цю гарну ціль трудно осягти в БУКВАРІ, а тому автор вирішив взяти основний цикл "ДИТЯЧЕ ЖИТТЯ", а в цей цикл уклав інші. Як позитивне, треба відмітити, що БУКВАР насичений виховним матеріалом: любов до України, до родини (батьків), до природи, до праці.

Але поруч з позитивним, не можна оминати й від'ємної сторони БУКВАРЯ:

1. На мою думку, неодмінно треба було дати бодай найменше поняття про країну, в якій дитина перебуває — про Канаду;

2. Основне вчення дитини в школі — це осінь та зима. На жаль, у БУКВАРІ подано лише літо;

3. БУКВАР багато ілюстрований, але не всі малюнки, я сказала б, відповідають українському життю. Взагалі, чимало малюнків, щодо тематики, не цілком ясні; не є обов'язковим подавати високохудожні малюнки в підручниках для початкових шкіл — можна обмежитись інколи й контурами, але малюнок мусить відображати життя рідної країни (це, головне, стосується до БУКВАРЯ);

4. Дуже невдало підбрані імена дітей, героїв оповідань у БУКВАРІ, цілком на московський лад: Ала, Вова, Саша, Шура, Ната, Толя...

5. Склавши БУКВАР, обов'язково треба було скласти й методику навчання за цим букварем для вчителів та батьків;

6. Непогано було б подати в кінці БУКВАРЯ декілька лекцій з аритметики та розрізну абетку.

Але в загальному БУКВАР Л. П. Дєполовича є цінний підручник для першого року навчання в українській школі; написаний добірною українською літературною мовою, складений за педагогічними вимогами, добре опрацьований і є справжнім вкладом в українську педагогічну ділянку. **Л. Мельник**

## СПОРТ У СВІТІ

— **3 ініціативи голови філії ОДУ-М-у в Нью-Йорку, В. Кулішенка, при філії засновується спортовий клуб з футбольною секцією, що плянує восени вступити до однієї з Нью-Йоркських ліг. Одумівські футбольні клуби вже існують в Чикаго і Клівленді. Цим шляхом звертаємось з проханням до наших колег з цих міст надсилати репортажі з діяльності їх клубів до нашого журналу.**

— **Після здобуття звання чемпіона світу з футболу, збірна Німеччини прогала 3 і виграла всього одну міжнародню зустріч. Поразки німці зазнали від Бельгії (2:0), Франції (3:1) і Англії (3:1). Перемогли вони збірну Португалії з рахунком 3:0. Цікаво зазначити, що з одинадцяти футболістів, що влітку здобули світовий чемпіонат, в цих зустрічах брали участь всього троє: Лібріх, Позіпаль та Кольмаєр.**

— **Люїзон Бобе, минулорічний чемпіон "Тур де Франс", впродовж 1954-го року проїхав віддаль в 30.000 км.**

— **Зустріч чемпіона Європи з боксу тяжкої ваги Г. Нойгауза (Зах. Німеччина) з американцем Рексом Лейном закінчилася внічию. Боксери зустрілись в Дортмунді на початку грудня 1954 р. У випадку перемоги Г. Нойгаузові відкривались широкі можливості зустрічей в американських рінгах. В річній класифікації найкращих боксерів світу (дивись "Ди Рінг" — січень 1955 р.) Нойгауз займає шосте, Лейн — дев'яте місце.**

— **За участь в футбольному чемпіонаті Західно-Німецька Футбольна Асоціація одержала від Швейцарії 260.000 франків чистого прибутку. Мадярщина, що зайняла друге місце, одержала 238.000 франків. Навіть Південна Корея, що опинилась на останньому місці, одержала 40.000 франків.**

— **Підчас легкоатлетичних змагань в Баку (грудень 1954 р.) советський спортсмен Ненашев установив новий світовий рекорд, кинувши молот на віддаль 64.05 м. Старий рекорд — Кривоносов (СССР) — 63.36 м.**

**Кельн, Німеччина.** Минулого місяця тут відбулися змагання за світовий чемпіонат з гокею. У фінал ввійшли Канада й СРСР, що мали по 7 виграних партій і ні одної програної. У кінцевому змаганні советська команда зазнала цілковитого розгрому. Канада перемогла з рахунком 5:0.

По закінченні матчу советська команда, всупереч міжнародньому звичаю, не підійшла привітати переможців. Канадці сами підійшли до советських спортсменів, але були зустрінуті холодно.

— Збірна Аргентини прибула до Лісабону для зустрічі з футболістами Португалії. Одночасно до Лісабону прилетіла і відома фільмова зірка Джіна Лоллобриґіда. Не диво, що на аеродромі камери всіх присутніх журналістів були направлені на Джіну і майже ніхто не звертав уваги на аргентинських футболістів. Один аргентинець саркастично зазначив: "Нічого не зробиш. 1:0 для Лолло!"

— 1954 рік виявився дуже багатим на рекорди. Встановлено 109 європейських рекордів. На першому місці ССРСР, що встановив 38 рекордів, на другому Німеччина — 16, на третьому Мадярщина, Франція, Італія — по 6.

— Збірна Угорщини з футболу гратиме цього року в дванадцятьох міжнародних змаганнях, в тому числі й проти Австрії, ССРСР та Італії.

— Збірна ССРСР з айсгокею двічі перемогла збірну Швейцарії в Базелі рахунком 6:2 і 5:1 та збірну Швеції в Стокгольмі — 3:0. На відплатних змаганнях в Москві ССРСР несподівано програв Швеції з рахунком 2:5, проте виграв реванш 4:2. У двох зустрічах з надзвичайно сильними чехами було досягнуто таких результатів: 3:0 і 1:1.

— Кореспонденти запитали тренера мадярської футбольної одиннадцятки про найкращий напад, що його можна було б зараз виставити з найкращих футболістів світу. Тренер Мунді подав такий склад: правий криловий — Юлінго (Бразилія), Кошіч, Гідекуті, Пушкаш (Угорщина) і Г. Шефер (ФК Кельн, Німеччина).

— Футбольний клуб "Рейсінг" з Парижу організував курси куховарення для жінок своїх гравців, тому що слаба форма деяких футболістів пояснюється невмінням їх жінок готувати відповідні страви.

— Австрійські футболісти, що на світових змаганнях з футболу в Швейцарії минулого літа здобули третє місце, одержали кожний відшкодування в сумі 1125 доларів. Німецькі ж футболісти, що здобули перше місце, мусіли задовольнитись 550 доларами.

— Мадярська преса повідомила про однорічну заборону гри відомим мадярським брамкарям Грошічу, якого експерти вважають чи не найкращим брамкарем світу, та Геллеру. Офіційно їх обвинувачують в... космополітизмі, що в перекладі з комуністичного жаргону в даному випадку означає нелегальний ввіз до "народної демократії" кількох пар найлонових панчів, яких в Мадярщині, звичайно, дістати неможливо.

Ол. С.

### З ДІЯЛЬНОСТІ ФІЛІЇ ОДУМ-У У ФІЛЯДЕЛЬФІ

Черговим успіхом філядельфійської філії в її діяльності треба вважати створення Школи Українознавства та організації Юного ОДУМ-у. Створення такої школи без відповідної фінансової бази — справа нелегка. Існують труднощі не тільки організаційного характеру, але й в укладенні програми навчання, підборі вчителів, у поділі учнів на класи й т. д.

В результаті довгої підготовки вкінці приступлено до праці. Навчання почалося в суботу 25-го вересня. Домівку ОДУМ-у відповідно прикрашено. Столи, застелені білими накривалами та уквітчані живими квітами, прийняли перших дітей, що їх привели батьки.

В день відкриття школи зареєстровано 37 дітей, віком від 6-ти до 16-ти років. Більшість з них (21 осіб), ще не вміли ні читати, ні писати по-українському.

У школі погодилися працювати: пані Марія Павлівна Юркевич, відомий педагог з довголітньою практикою, п. Яр Славутич та настоятель Св. Покровської церкви о. С. Шадинський.

Перша зустріч дітей з учителями відбулася в присутності батьків, які від зворушення не могли залишити новоствореної організації для їхніх дітей. Згодом, після промови Голови Виховної Ради при ОДУМ-і п. В. Басюка та вступного слова до дітей вчительки п. Юркевич, батьки залишили дітей з учителями, а самі перейшли до другої залі для обговорення актуальних справ.

Для кращого зв'язку між Управою Філії та Виховною Радою і для ведення організаційно-виховної роботи з Юним ОДУМ-ом вибрано 5-ти особову Референтуру Юнацтва з поміж членів філії ОДУМ-у.

Доцільність створення Школи Українознавства з ініціативи ОДУМ-у та її успіх підтверджує кількість учнів, що їх на сьогодні зареєстровано понад 60.

Голова Батьківського Комітету п. Іван Лисянський, п. Вол. Басюк та голова філії ОДУМ-у п. Петро Гурський не жаліли ні часу, ані праці для організування школи. Вони й далі роблять все можливе, щоб поліпшити умови навчання дітей.

За останній час філія мала також ряд доповідей, з яких слід відзначити доповідь інж. Миколи Химича на тему: "Каховське будівництво". В своїй доповіді прелегент цікаво розповів про енергетичний характер Дніпра, Дніпрельстану і Каховської електростанції, показавши при цьому різні схеми, пляни та проекти.

Проф. Петро Мегик мав доповідь

## З ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

на тему "Українська скульптура", що є першою з ряду запланованих доповідей про українське мистецтво. Прелегент надзвичайно цікаво показав у історичному аспекті розвитку української скульптури, почавши від поганських часів та скінчивши теперішніми скульптурами в Україні й на еміграції.

У другій половині доповіді висвітлено праці відомих українських скульпторів Козловського, Мартоса, Заббіли, Коминського, Кузнецького, Гаврилка, Панасюка, Нормана, Бринського, Позема. З теперішніх — праці Архипенка, Павлося, Крука, Мухина, Масютина, Ємця, Кодака, Литвиненка, Черешньовського та інших.

Присутні з цікавістю оглядали здобутки української культури, що розвивається в несприятливих еміграційних обставинах.

Можна побажати, щоб Управа і надалі влаштовувала такого роду доповіді.

П. Л.

### В НЬЮАРКУ

Успішно розгортає свою діяльність Ньюаркська філія ОДУМ-у (голова філії В. Росинський).

28-го листопада м. р. філія, при співучасті місцевого відділу ОБВУА, влаштувала академію, присвячену героям Базару. Після панახиди в Укр. Прав. Церкві голова ГУ ОДУМ-у І. Павленко прочитав змістовний реферат. Свято, програма якого була заповнена виключно одумівськими силами, зробила на присутніх гарне враження.

12-го грудня м. р. відбулися андрієвські вечорниці, що були радше зустріччю молоді з старшим громадянством та вечером одумівської самодіяльності. Господарями сцени були переважно одумівки. На цьому вечорі, що зібрав понад 100 осіб, батьки мали можливість побачити успіхи своїх дітей в ОДУМ-і.

8-го січня ц. р. юні одумівці, під керівництвом пані Антоніни Гусак, влаштували різдвяну ялинку. Діти заповнили майже півторогодинну програму вечора. Це було великою несподіванкою для батьків. На сцені, крім гарних деклямацій, які виконували діти у віці між 7-ми і 12-ми роками, були спільні коляди, скрипкове сольо та чудова сценка

"Зима". Ці великі заслуги належать, крім філії ОДУМ-у в Ньюарку, також пані А. Гусак, як виховниці Юного ОДУМ-у, за її самовіддану працю.

23-го січня філія взяла активну участь в святкуванні 37-х роковин Свята Державности та 36-х — Соборности України. Одумівець М. Богацький прочитав уривок з тексту 4-го Універсалу, а голова філії В. Росинський виступив у складі трійки бандуристів.

З ініціативи філії ОДУМ-у в Ньюарку, разом з студентською громадою, СУМА і Пластом, 13-го лютого було влаштовано академію, присвячену Героям Крут. Програма свята була скромна, але спільний фронт української молоді був сильний духом. В цьому святі філія, крім участі в мистецькій частині, була також господарем залі, особливо одумівки, які вітали присутніх та приколювали національні відзнаки.

В березні філія разом з місцевою українською громадою відзначила шевченківські дні. Філія запланувала також ряд цікавих прогулок до історичних музеїв, забави та ін.

Мимо всієї проробленої праці (тут зазначено лише частину), у філії все ж таки відчувається замала активність культурно-освітньої референтури.

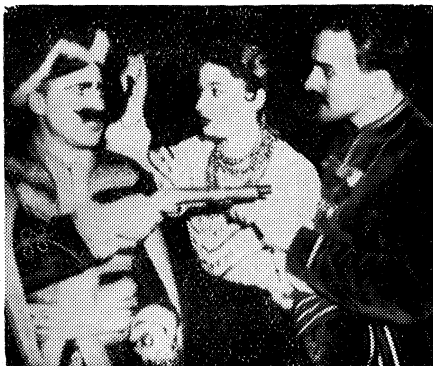
Віримо, що філія переборе ці труднощі й стоятиме, в повному розумінні цього слова, на висоті своїх завдань.

**Ів. П-ко**

## У ТОРОНТО

Драматичний гурток філії ОДУМ-у в Торонто добре підготував і двічі поставив під режисурою Ю. Стефановича на сцені Українського Народнього Дому драму Д. Тягнигори — "Кармелюк".

Заповнена глядачами театральна зала Народнього Дому тепло сприймає гру молодих акторів, підбадьорюючи аматорів у першій дії. Гра селян, гайдуків та Кармелюка, а також жида Гершка — бездоганна. Антракти між діями зручно заповнюються музикою. При вході до гардероби гурт друзів, дружні потиски рук та привітання і... поцілунки.



У другій дії центром уваги стають Кармелюк та дружина Кармелюка — Стася. Авдиторія в напруженні слідкує за грою.

Третя дія. На сцені ліс і козацтво. Легка гра виконавців та журливі пісні козаків переносять думку глядача в далеку Батьківщину, в часи української козаччини. На сцені з'являються Кармелюк і його коханка Явдоня Чечель. Невимушеною грою Явдоня перетягує симпатії глядачів на свій бік та вводить у початок трагічної гри на сцені. Кінець третьої дії іде в супроводі невгаваючих оплесків.

Четверта, фінальна дія. Хата Явдоні. Господиня частує Кармелюка. Між ними постійно виникають непорозуміння. Мізансцени показані натурально й виразно. Шляхтич убиває Кармелюка. Явдоня, що зрадила Кармелюка, себть шляхтичеві: вбиває його й себе та падає коло неживого тіла Кармелюка. Нервово-напружене очікування опановує глядачів. Явдоня стає героєм третьої та четвертої дій.

Щірі запрошення ошавських і гамільтонських друзів — і одумівські аматори сцени успішно відіграють свої ролі на сценах у Ошаві і Гамільтоні. В гамільтонському англомовному щоденнику "Спектатор" з'являється фото — фрагмент з драми і нотатка, у якій редакція пише: "Гамільтонські українці заповнили залу, щоб побачити гру торонтонських одумівців, яка характеризує визвольну боротьбу українського народу в давноминутих роках."

У головних ролях брали участь: І. Даниленко — Кармелюк, О. Світайло — шляхтянка, Р. Шапка — Явдоня, М. Сенік — жид Гершко, О. Сандул — Омелько, Ю. Стефанович, М. Ткаченко — гайдуки, П. Байдужий, В. Поплавський, М. Лебединський — селяни, Я. Семотюк, Е. Денисюк, Д. Марковський, О. Харченко — шляхтичі, Т. Носовенко, Р. Паляниця — обслуга, П. Келембет, С. Камінський, В. Шапка — козаки.

**Вадим**

\* \* \*

Слід згадати, що за останніх п'ять місяців торонтонська філія ОДУМ-у поповнена молодшими членами, зростає в півтора рази й значно пожвавила свою діяльність. Домівка філії стала місцем, де члени ОДУМ-у та симпатичні за роботою і відпочинком у теплій дружній атмосфері охоче віддають свій вільний час. Працюючи, філія щиро дякує управі Українського Народнього Дому в Торонто та голові УНДому п. С. Кривоусу за домівку та всебічну підтримку в праці.

## ВІДИЙШЛИ У ВІЧНІСТЬ...

**Д-р Олена Паливода** — дружина проф. І. Паливоди, кол. міністра уряду УНР. Покійна була визначною українською громадянкою і патріоткою. Вісімнадцятирічною панною вступила на службу при українському уряді й разом з урядом виїхала на еміграцію в 1920 році. Ступінь доктора природничих наук здобула в Карловім Університеті в Празі. По прибутті до США в 1949 році працювала фізично, як і більшість наших емігрантів.

Померла 7 березня ц. р. в Нью Йорку на 56-ому році життя.

**Проф. Микола Кокольський**, кол. учитель гімназії в Стрию і диригент хору при церкві св. Миколая на Савт Брукліні, помер у Нью Йорку, у віці 65 років.

**Гуссейн Рагіп Байдур** — амбасадор Туреччини у США й Великобританії. Чільний турецький політик, рішучий противник російського імперіалізму й прихильник українських визвольних змагань. Помер у Лондоні на 65-ому році життя.

**Поль Кльодель** — визначний французький дипломат і письменник. Католицький містик, але одночасно й великий приятель атеїста Андре Жіда. Помер у Парижі на 86-ому році життя.

**Сір Олександр Флемінг** — шотландський бактеріолог, лавреат Нобелівської нагороди, винахідник пеніциліну. Помер у Лондоні на 73-му році життя.

**Леонід А. Говоров** — маршал СРСР, оборонець Ленінграду, заступник міністра оборони СРСР. Помер у нез'ясованих обставинах у кінці березня ц. р. на 58-ому році життя.

**Теодор Пліфір** — голосний німецький письменник, який перед приходом до влади Гітлера утік був до СРСР, став більшовицьким пропагандистом, опісля, розчарувавшись в сталінізмі, втік після війни в американську зону Німеччини. Його повісті про бої на східному фронті стали "бестселерами". Помер від удару серця в Швейцарії.

**Князь Михайло Каролій** — перший президент мадярської республіки у 1918 р. В часі між двома війнами проживав на еміграції, не погоджуючись з режимом адмірала Горті. До Мадярщини повернувся аж після другої світової війни і став амбасадором комуністичного уряду в Парижі. Помер у Франції на 80-му році життя.

НАЙКРАЩІ РЕЧІ ПО НАЙНИЖЧИХ ЦІНАХ КУПИТЕ В УКРАЇНСЬКІЙ КРАМНИЦІ

# G. LUKE'S FURNITURE-ELECTRIC

Маємо великий вибір електричних й газових кухонь (Мофет стов), холодильників, пральних машин, машин до чищення підлог та килимів, радіоапаратів, диванів (честерфілди), п'яно-акордіони та інше.

ГАРАНТУЄМО: НИЗЬКІ ЦІНИ, ВИГІДНІ СПЛАТИ, ГАРНУ ОБСЛУГУ ТА ДОБРУ ЯКІСТЬ КУПЛЕНИХ У НАС РЕЧЕЙ.

797-799 DUNDAS ST. W., TORONTO, ONT.

— Tel.: EM. 8-9228

ДРУЗІ ОДУМІВЦІ! ПАМ'ЯТАЙТЕ, ЩО ВАШОЮ АСЕКУРАЦІЙНОЮ УСТАНОВОЮ В СПОЛУЧЕНИХ ШТАТАХ І КАНАДІ Є

## УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИЧИЙ СОЮЗ

- **УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИЧИЙ СОЮЗ** — це народня-братська запомогово-асекураційна установа, побудована на щиро демократичних основах, з різними родами забезпечень.
- **УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИЧИЙ СОЮЗ** виплатив на різні народні цілі в Україні (давніше), США і Канаді понад 200,000 дол.
- **УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИЧИЙ СОЮЗ** має тепер 21,000 членів та 5,250,000 доларів майна.

**ЗАБЕЗПЕЧУЙТЕ СЕБЕ Й СВОЮ РОДИНУ В УКРАЇНСЬКОМУ РОБІТНИЧОМУ СОЮЗІ! ВАШІ ВКЛАДКИ ЦЕ НАЙПЕВНІША ОЩАДНІСТЬ, ЩО ПРИНОСИТЬ ВАМ ЩОРІЧНУ ВИСОКУ ДИВІДЕНДУ! ПОМАГАЙМО СОБІ ГУРТОМ!**

За інформаціями звертайтеся:

**UKRAINIAN WORKINGMEN'S ASSOCIATION**

**524 OLIVE ST., SCRANTON, PA., USA.**

Або (в Канаді):

**H. MAZURYK, 516 Bathurst St., Toronto, Ont., Canada**